

Palvelukortteli-konsepti

Palvelusta osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen

Kati Kenttälä

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020

Sosionomi YAMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi YAMK

KENTTÄLÄ KATI:

Palvelukortteli -konsepti - Palvelusta osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen

Opinnäytetyö 70 sivua, joista liitteitä 12 sivua
Toukokuu 2020

Väestön ikääntyessä kaupungit ja kunnat kehittävät uusia malleja, joilla ikääntyvien kotona asumista voidaan tukea mahdollisimman pitkälle. Yksi tällainen malli on palvelukortteli -konsepti. Tampereen kaupunki aloitti vuoden 2020 alusta palvelukortteli -konseptin pilotoinnin Taatalan ikäihmisten asumispalvelukeskuksessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Taatalan alueen asukkaat ja toimijat saadaan osallisiksi yhteisöllistä palvelukorttelia. Lisäksi oltiin kiinnostuneita siitä, miten palvelukortteli -konseptin jalkauttamista voidaan kehittää.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön aineisto kerättiin yhdellä workshopilla, johon osallistui 5 haastateltavaa. Tarkoituksena oli toteuttaa kolme workshopia, mutta koronavirus COVID-19 sulki palvelukorttelin eikä kahta muuta suunniteltua workshopia ollut mahdollista toteuttaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineiston teemoittelulla löytyi viisi pääluokkaa ja lisäksi aineisto tuotti bonus -tuloksen.

Tuloksista oli johtopäätöksenä todettavissa, että alueen asukkaat ja toimijat saadaan osallisiksi yhteisöllistä palvelukorttelia tiedottamisen, saavutettavuuden, yhteisöllisyyden ja osallistumisen koordinoinnilla.

Asiasanat: elinkaariasuminen, ikäystävällinen asuinympäristö, palvelukortteli, osallisuus, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

KENTTÄLÄ KATI:

Service Block Concept - From Service to Inclusion and Communality

Master's thesis pages 70, appendices 12 pages
May 2020

As the population ages, cities and municipalities are developing new models to support living at home for the elderly as far as possible. One such model is the service block concept. At the beginning of 2020, the City of Tampere started piloting the service block concept at the Taatala residential service center for the elderly.

The purpose of this thesis was to find out how the residents and operators of the Taatala area may become part of the communal service block. In addition, there was interest in how the implementation of the service block concept could be developed.

The thesis was carried out as a qualitative study. The data were collected in one workshop from five interviewees. The purpose was to carry out three workshops, but the COVID-19 closed the service block and made it impossible to execute the other two planned workshops.

The data were analyzed using qualitative content analysis. Five main categories were found by thematic design of the data, and in addition, the material produced a bonus result. These results suggest that the residents and operators of the area are involved in the communal service block by coordinating information, accessibility, communality, and participation.

Key words: ageing-in-place, age-friendly housing, service block, participating, communality

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS	7
3	TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	9
	3.1 Pirkanmaan Senioripalvelut Oy	9
	3.2 Taatalakeskus - palvelukampus	10
	3.3 Palvelukortteli.....	11
4	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	13
	4.1 Elämänkaariasuminen ja ikäystävällinen asuinympäristö.....	13
	4.2 Yhteisöllisyys, osallistuminen ja osallisuus	18
	4.3 Tampereen Palvelukortteli -konsepti	22
	4.4 Tampereen osallisuus- ja yhteisöllisyysmalli	24
	4.5 Yhteenveto	25
5	METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT, TOTEUTUS JA ANALYYSI	27
	5.1 Laadullinen tutkimusote	27
	5.2 Aineiston keruu	28
	5.3 Aineiston analyysi	31
6	TULOKSET	34
	6.1 Yhteisöllisyys.....	34
	6.2 Koordinointi	35
	6.3 Saavutettavuus	36
	6.4 Tiedotus	37
	6.5 Osallistuminen.....	39
7	POHDINTA	45
	7.1 Tulosten tarkastelu	45
	7.2 Kehittäminen ja jatkotutkimus	48
	7.3 Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja yleistettävyys	51
	7.4 Palvelukorttelin tulevaisuus	52
	LÄHTEET.....	55
	LIITTEET	59

1 JOHDANTO

Suomi ikääntyy ja väestörakenne tulee muuttumaan tulevien vuosikymmenten aikana. Ikääntyvien määrän kasvu ei näy suoraan palvelutarpeen kasvussa, vaikka heidän tiedetään tarvitsevan paljon sosiaali- ja terveyspalveluja. Suuri osa ikääntyneistä kokee terveytensä hyvänä ja ikääntymisen myönteisenä asiana. He ovat itsenäisiä ja asuvat omissa kodeissaan myöhäiseen ikään saakka. Yli 75-vuotiaista n. 70-75% pärjää ilman yhteiskunnan vahvempaa tukea. Normaali ikääntyminen ei siis yksinään aiheuta palvelujen tarpeen lisääntymistä. Korkeammalla iälläkin selvitään usein pitkään omaisten ja ystävien tuella. Palveluiden tarpeeseen vaikuttavat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky, läheisten tarjoama apu, sosiaaliset verkostot ja niiden toimivuus, yksin asuminen sekä asuin- ja elinympäristö. (Luoma, Rätty, Moisio, Parkkinen, Vaarama & Mäkinen 2003, 23, 25.)

Kaupungit ja kunnat ympäri maailman ovatkin lähteneet kehittämään erilaisia malleja, joilla ikääntyvien kotona asumista voidaan tukea mahdollisimman pitkälle. Yksi tällainen malli on palvelukortteli -konsepti, jossa tavoitteena on mahdollistaa asukkaiden asuminen samalla alueella koko elinkaaren ajan tarjoamalla esteetön lähiympäristö ja monimuotoiset, sujuvat palvelut asuinalueella (Haapala 2020). Palvelukortteli -konseptin taustalla on laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 2012). Myös iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalvelut edellyttävät suunnitelman laatimista (Sosiaalihoitolaki 2014.)

Palvelukortteli -konseptin pilotointi alkoi Tampereella vuoden 2020 alusta Taatalan ja Kaukaharjun ikäihmisten asumispalvelukeskuksissa. Palveluntuottajana toimii molemmissa Pirkanmaan Senioripalvelut Oy. Tampereen kaupunki on määritellyt toiminnalle raamit. Palvelukortteli -konseptin visiona on monimuotoinen, ikäystävällinen ja erilaisia palveluja yhdistävä asuinympäristö. Painopistealueina ovat asukkaille tärkeät näkökulmat: rakennetun ympäristön toimivuus, palvelujen saavutettavuus ja saatavuus, yhteisöllisyys ja osallisuuden vahvistaminen sekä teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen. Keskeisimpiä tavoitteita ikäihmisten näkökulmasta ovat ennaltaehkäisy, yhteisöllisyys ja osallisuus,

kumppanuus sekä asiakaskokemus. Toiminnassa lähdetään siitä, että ikääntyvä ihminen on aktiivinen toimija, ei toiminnan kohde. (Tampereen kaupunki 2020, 34.)

Palvelukortteli -konsepti on jalkautunut Suomeen Euroopasta. Malleja on haettu muun muassa Saksasta, Tanskasta ja Hollannista. Suomessa on toteutettu palvelukortteli -konseptia jonkin verran, 2000-luvulla enenevissä määrin. Suomessa palvelukorttelia käsittelevä aineisto on enimmäkseen ympäristö-, asuin- ja kaupunkirakentamisen sekä arkkitehtuurin sektoreilta. Niistä muutamassa on tarkasteltu palvelukorttelia myös sosiaalisesta näkökulmasta. (Hynynen 2015, 14- 21; Junnonen & Puhto 2013, 20; Oosi & Koramo 2019, 7; Rappe, Kotilainen, Rajaniemi & Topo 2018, 15; Sonne 2019, 19; Verma 2018, 21; Rajaniemi & Rappe 2020, 17.) Laajemmin sosiaalista näkökulmaa on tarkasteltu Maailman terveysjärjestö WHO:n Ikäystävällisen kaupungin -oppaan teemoissa osallistuminen, arvostus ja osallisuus sekä yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä (WHO 2007). Tämä opinnäytetyöni kohdentuu juuri palvelukorttelin sosiaalisen näkökulman tarkasteluun.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni käsittelee Pirkanmaan Senioripalvelut Oy:n (PSP) tuottamaa palvelukortteli -konseptia Tampereen kaupungille. Opinnäytetyö liittyy omaan työhöni, sillä vastaan palvelukorttelin koordinoinnista yhdessä kollegani kanssa. Palvelukortteli -konseptin pilotointi aloitettiin 1/2020. Tutkimuskysymys lähti muodostumaan samaan aikaan aloituksen kanssa *palvelukortteli* -nimestä. Lähdimme pyörittelemään ja avaamaan palvelukortteli -käsitettä. Käsitteen jälkimmäinen sana on helppo hahmottaa ja mieltää. *Palvelukortteli* on mielletävissä selkeäksi korttelin laajuiseksi alueeksi. Sanan ensimmäinen osa *palvelukortteli* taas viittaa yleisesti siihen, että tarjolla on palvelua, ”24/7”, jota palvelua tarvitseva tulee tarpeen tullen lunastamaan. Palvelukorttelin tarkoitus on kuitenkin huomattavasti laajempi kuin vain tarjota lunastettava palvelu.

Mietimme tiimin kanssa mitä ovat ne tekijät, mitkä saavat ihmisen tulemaan palvelukortteli -toimintaan? Mikä on se alueen asukkaan ja toimijan tarve, joka tuo hänet saamaan palvelua? Miten siitä alueen asukas ja toimija, palveluntarpeesta riippumatta, saadaan tulemaan osallistumaan ja edelleen siitä vahvemmin vielä osalliseksi palvelukorttelin toimintaan? Tieto on hyvin oleellinen palvelukortteli -konseptin jalkauttamisen kannalta, jotta pilotointi voidaan toteuttaa onnistuneesti.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää miten alueen asukkaat ja toimijat saadaan osallisiksi yhteisöllistä palvelukorttelin toimintaa.

Tutkimuskysymys koostuu näin ollen yhdestä pääkysymyksestä:

- Miten alueen asukkaat ja toimijat saadaan osallisiksi yhteisöllistä palvelukorttelia?

Opinnäytetyön tavoitteena on myös kehittää tulevien palvelukortteli -konseptien jalkauttamisia sosiaalisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyön keskeisenä teoreettisena viitekehyksenä on elinkaariasumisen malli ja ikäystävällinen asuminen sekä osallistuminen, osallisuus ja yhteisöllisyys.

Opinnäytetyö rajautui kohderyhmältään Taatalan ”korttelin” asukkaisiin ja toimijoihin, koska sille alueelle palvelukorttelin pilotointi aloitettiin tammikuussa 2020. Palvelukortteli -konseptissa on tavoitteena tukea alueen asukkaiden aktiivisuutta. Aktiivinen ikääntyminen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen ovat myös yhteiskunnallisesti merkittäviä ilmiöitä.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Opinnäytetyön keskeinen toimintaympäristö on Taatalakeskus, johon Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen omistama yritys, Pirkanmaan Senioripalvelut Oy tuottaa hoito-, hoiva- ja kuntoutuspalveluita sekä päivätoimintaa ja ravintolapalveluita. Taatalakeskus toimii palvelukortteli -konseptissa palvelukampuksena.

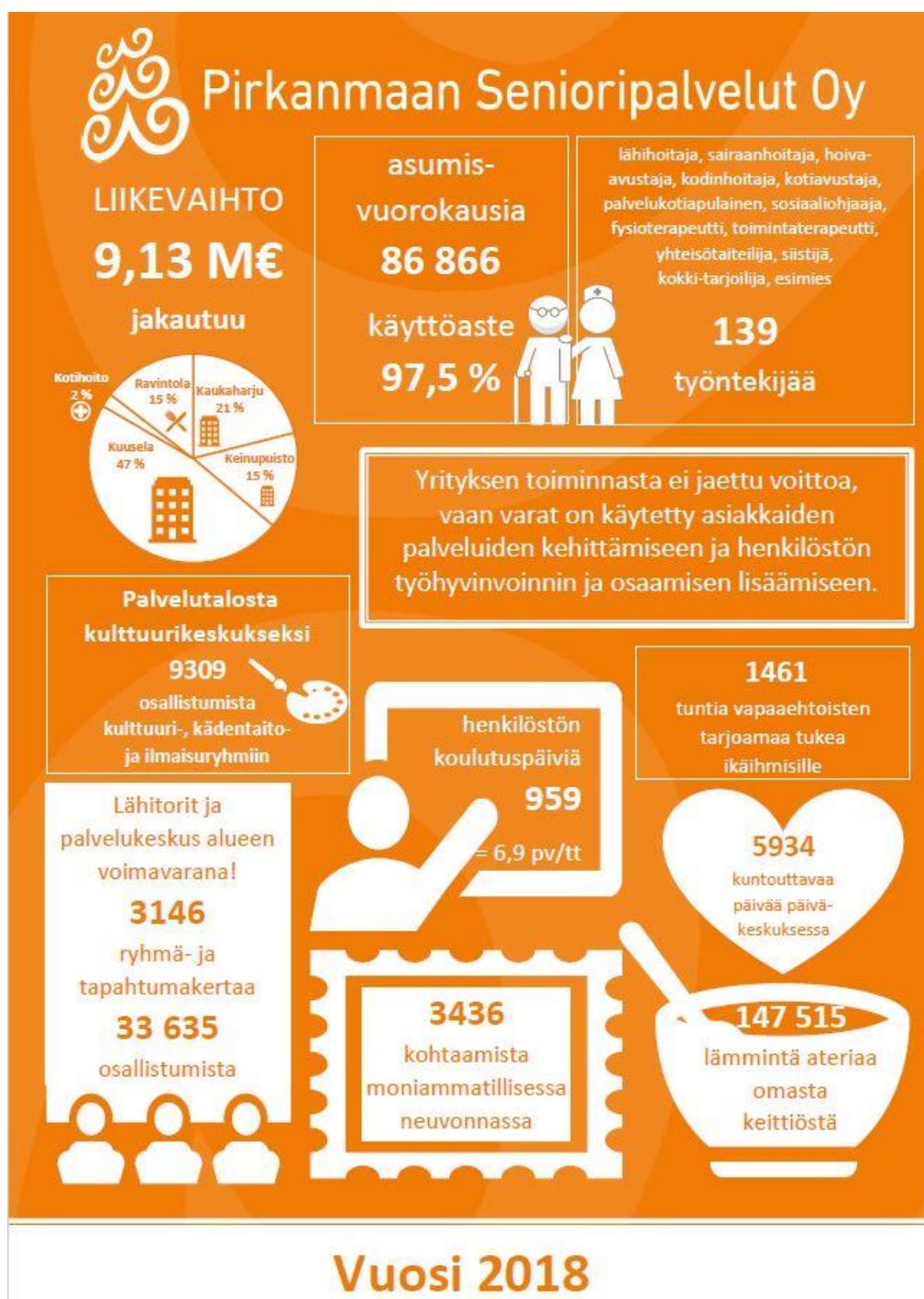
3.1 Pirkanmaan Senioripalvelut Oy

Pirkanmaan Senioripalvelujen (PSP) toimintaa ohjaavien arvojen mukaan ihminen on aktiivinen toimija ikääntyneenäkin omien voimavarojensa mukaan. PSP:ssä palvelut toteutetaan asiakkaan toimintakykyä ja kuntoutumista tukevalla tavalla. Yhteisöllistä toimintakulttuuria tukee kaikessa tekemisessä asiakkaan, hänen läheistensä ja henkilökunnan osallisuus. (PSP 2020.)

Pirkanmaan Senioripalvelujen asiakkaita ovat tamperelaiset ikäihmiset ja heidän läheisensä. PSP tekee vahvaa, alueellista verkostoyhteistyötä palvelutuottajana eri toimijoiden ja yritysten kanssa. Tampereen kaupunki on suurin palvelujen ostaja. (PSP 2020.)

PSP:lle on myönnetty Yhteiskunnallinen Yritys -merkki eli se on perustettu yhteiskunnallista tarkoitusta varten ja voitosta suurin osa kanavoituu yhteiskunnalliseen hyvään (Suomalaisen Työn liitto 2020).

Alla kuviossa (1) kuvattu Pirkanmaan Senioripalvelut Oy:n vuosi 2018 tunnusluina.

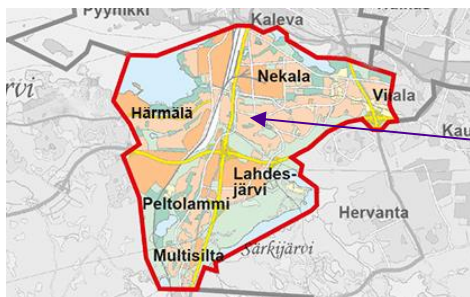
Kuvio 1. Pirkanmaan Senioripalvelut Oy:n tunnusluvut 2018 (PSP 2020)

3.2 Taatalakeskus - palvelukampus

Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry rakennutti Taatalakeskuksen vuonna 1994. Laajennusosa valmistui vuonna 2005. Taatalakeskuksessa on asuntoja 30 asukkaalle, jotka tarvitsevat omaa toimintakykyään tukevia palveluita sekä 10 asukkaan ryhmäkoti vahvaa tukea tarvitseville. (PSP 2020.)

Taatalakeskus sijaitsee rauhallisella asuinalueella Taatalassa, Tampereen kaupungin eteläisellä palvelualueella. Sen lähialueita n. 4km säteellä ovat Koivistonkylä ja Nekala, Multisilta-Peltolammi sekä Rantaperkiö. Alue pääasiallisesti omakotitaloaluetta muutamine pienkerrostaloineen. Alueella on yritystoimintaa suhteellisen vähän. (Tampere 2019.)

Taatakeskus toimii palvelukortteli -konseptin keskiössä palvelukampuksena.

Kuvio 2. Eteläinen palvelualue
(Tampereen kaupunki 2020)

Kuvio 3. Taatalan alue
(kartat.tampere.fi 2020)

3.3 Palvelukortteli

Ikääntyvien asumistarpeisiin vastaaminen on yksi merkittävimmistä kuntien kohtaamista haasteista tulevaisuudessa. Väestön ikääntyminen vaatii monipuolisia toimenpiteitä ja uusia ratkaisuja kaupunkisuunnitteluun. Toimenpiteissä tulee huomioida sekä ikääntyvien asumistarpeet että toiveet. Lisäksi tulee huomioida palveluiden saatavuus sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. Kotona asumisen mahdollisuuksia pyritään kehittämään kansallisella tavoitteella. (Oosi, Koramo & Sadeoja 2019, 7.)

Palvelukortteli -konseptilla voidaan edistää asumisen ja palveluiden yhdistämistä ja siten tukea ikääntyneen kotona asumista. Palvelukortteli tarjoaa sosiaalisia verkostoja ja asukkaan tarvitsemia palveluita sekä tukee itsenäisesti asuvien henkilöiden toimintakykyä. (Oosi ym. 2019, 7.) Palvelukorttelissa yhdistyy asuminen, julkiset ja yksityiset sekä kolmannen sektorin toiminnot: kaupalliset, hoidolliset ja asumista tukevat palvelut. Rakentaminen lähtee väestön ikärakenteesta, paikallisista olosuhteista ja asunto- ja palvelutarjonnasta. Palvelukortteli sijaitsee ihmisvirtojen ja hyvien julkisten liikenneyhteysien äärellä. (Sonne 2019, 6; Verma 2017, 7,13.) Suunnittelussa tulee huomioida palveluiden asukaslähtöisyys ja

joustavuus sekä asuntojen, yhteistilojen ja ulkoalueiden tuki niin fyysiselle kuin sosiaaliselle kuntoutukselle (Oosi ym. 2019, 49).

Palvelukorttelin tarkoituksena on tuoda palvelut lähelle ihmisiä, tarjoten palveluita kaikille ja samalla aktivoida sekä yhdistää erilaisissa elämäntilanteissa olevia asukkaita. Palvelukorttelin rakennuksella on useita käyttäjiä ja tilojen vuokraajia. (Oosi ym. 2019, 51; Sonne 2019, 6; Verma 2017, 7,13.)

Palvelukorttelin toiminnan nähdään tukevan asukkaiden yhteisöllisyyttä ja vähentävän yksinäisyyttä. Yhteisöllinen toiminta on tärkeää, erityisesti ikääntyneille. Alueen toimijoiden verkostoituminen ja resurssien jakaminen hyödyttävät kaikkia. Yhteisten tilojen joustava, monipuolinen ja laaja käyttö sekä niiden käytön koordinointi on korttelien toimivuuden kannalta keskeistä. Palvelukortteleiden toiminnasta vastaavat koordinaattorit varmistavat, että palvelukorttelin toiminta pyörii. (Oosi ym. 2019, 51; Verma 2018, 18.)

Palvelukortteli -konseptin sisältö on tärkeä suunnitella yhdessä sen alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. Kysymällä heidän tarpeitaan ja toiveitaan tai kehittämisideoitaan he saavat vaikuttaa oman elämän sisältöön ja asuinympäristön toimintaan. Mahdollisuus osallistua ja tehdä yhdessä rakentaa yhteisöllisyyttä ja lähtee synnyttämään osallisuuden kokemuksia. Yhteisöllisyys syventyy prosessissa ja osallisuuden kokemus vahvistuu toiminnan kautta. Palvelukorttelilla on sen toiminnan kautta mahdollisuus tukea alueen asukkaan kotona asumista, tarjota lisää palveluita sekä tuoda alueen toimijoita yhteen.

4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Opinnäytteen teoreettinen viitekehys muodostuu elämäнкаariasumisen sekä ikäystävällisen asuinympäristön perusteista suhteessa palvelukortteli -konseptiin, jossa osallisuus ja yhteisöllisyys ovat yksi neljästä palvelukortteli -konseptin osa-alueesta.

4.1 Elämäнкаariasuminen ja ikäystävällinen asuinympäristö

YK asetti 2000-luvun alussa päämääräksi Ageing in Place -periaatteen eli paikoillaan ikääntymisen. Periaate korostaa mahdollisuutta ikääntyä itselle tutussa asuin- ja elinympäristössä silloinkin, kun toimintakyky heikkenee ja palvelujen tarpeet lisääntyvät. Ageing in Place -periaatteessa on keskeistä tukea iäkkäiden ihmisten kotona asumista laajasta, koko asuinalueen huomioon ottavasta näkökulmasta. Asuinalueet tulisi siis suunnitella sellaisiksi, ettei niistä tarvitse ikääntymisen vuoksi muuttaa pois. Riittävien palvelujen lisäksi tarvitaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja yhteisöllistä tukea. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 16; Rappe ym. 2018, 31.)

Maailman terveysjärjestö WHO on merkittävässä roolissa ja keskeisenä esimerkkinä ikäystävällisen asumisen kansainvälisessä kehittämisessä. WHO:n ikäystävällisellä asuinympäristöllä tarkoitetaan aktiivisen ikääntymisen edistämistä tarjoamalla ikäihmisille elämänlaatua parantavia mahdollisuuksia terveyteen, turvallisuuteen ja osallistumiseen. Taustalla on sen toteuttama The Global Age-Friendly Cities -projekti vuosina 2006–2007 ja sen pohjalta vuonna 2010 syntynyt verkosto, The Global Network for Age-friendly Cities and Communities, jossa ikäystävällisyyteen liittyvä työ jatkuu edelleen. (Rajaniemi & Rappe 2020, 13; Rappe ym. 2018, 21.)

WHO:n Age-friendly World -sivuston mukaan verkostossa on huhtikuussa 2020 kaikkiaan 1000 kaupunkia ja kuntaa 41 maasta. Suomesta verkostoon on liittynyt vuonna 2019 Turku ja vuonna 2012 Tampere ”Tampere Senior” ohjelmalla. (WHO Age-Friendly World 2020.)

Elinkaariasuminen

Jotta ihmisillä olisi mahdollisuus asua tutussa asuinympäristössään ja omassa kodissaan, niin pitkään kuin he haluavat, asuinalueen ja asunnon täytyy tukea eri ikäryhmien asumista mahdollisimman tehokkaasti. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maa-alueiden käytön suunnittelun tulee edistää eri väestöryhmien tarpeet tyydyttävän elinympäristön luomista. (Junnonen & Puhto 2013, 12,14; Oosi ym. 2019, 48.)

Elämäнкаariasumisen (ts. elinkaariasumisen) termi yleistyi 1990-luvulta alkaen. Elinkaariasumisen termiä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta aina fyysisen ympäristön vaatimuksista monipuoliseen palvelutarjontaan. Tiivistetysti elinkaariasumisella tarkoitetaan eri ikäisten ja elämäntilanteissa olevien ihmisten asumista koko elämän ajan samalla asuinalueella, jossa asumiseen, palveluihin sekä muihin arjen toimintoihin liittyvät tarpeet tyydyttyvät. Nämä tekijät tulevat yhä tärkeimmäksi väestön ikääntyessä. (Junnonen & Puhto 2013, 10, 12, 16.)

Elinkaariasumiseen liittyy fyysisen asuinympäristön lisäksi olennaisesti myös erilaiset palvelut ja asukkaiden keskinäinen sosiaalinen kanssakäyminen. Fyysiset puitteet toimivat yhteisöllisyyden ja palveluiden hyödyntämisen mahdollistajina. Asukkaan ja ympäristön yhteensopivuuteen vaikuttavat henkilön fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet sekä eri ikäkausien mukaan vaihtelevat toiveet ja tarpeet. Ikääntyessä elinpiiri pienenee, jonka myötä asuinalueen lähipalvelut ja yleisen turvallisuuden tarve kasvavat huomattavasti. (Junnonen & Puhto 2013, 16, 35, 71.)

Yksi elinkaariasumisen keskeisistä motiiveista on yhteisöllisyys. Aiempien tutkimusten mukaan yhteisöllisyyttä tukevat toiminnot ovat edistäneet asukkaiden tyytyväisyyttä ja hyvinvointia. (Junnonen & Puhto 2013, 11.)

Elinkaariasumisen tavoitteen lisäksi on tärkeää tarkastella asuinympäristöä ikäystävälliseltä kannalta. Ikäystävällinen asuinympäristö tavoittelee myös osaltaan yhteisöllisyyttä.

Ikäystävällinen asuinympäristö

Ikäystävällinen asuinympäristö -termi mielletään helposti vain ikääntyviä huomioivana alueena. Se tarkoittaa kuitenkin jokaista ikäryhmää huomioivaa suunnittelua ja ratkaisuja, jotka tuottavat hyvän asuinympäristön kaikille. (Sonne 2019, 7.)

WHO:n ikäystävällisen kaupungin tavoitteena on, että kaupungit rakennuksineen ja rakenteineen sekä palveluineen olisivat sellaisia, että ne sopivat ja ovat saavutettavissa ihmisille erilaisine tarpeineen, myös ikääntyneille. (Rappe ym. 2018, 21.)

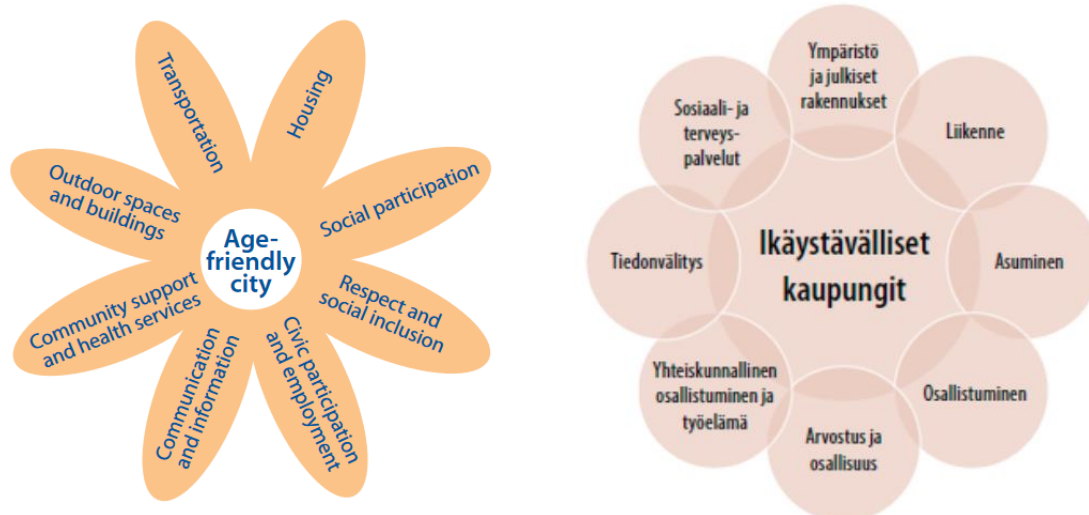
Ikääntyvien kotona asumisen etuja on korostettu jo pitkään. Jo 1940-luvulla yhteiskunnan hyvinvointia ajavan OECD:n raporteissa mainittiin tärkeäksi tavoitteeksi mahdollisuutta asua itselle tutussa ympäristössä. Se on tavoitteena edelleen kaupunkien ja kuntien vanhuspoliittisissa ohjelmissa. (Häkli ym. 2015, 83.)

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 25 artiklassa on säädetty ikääntyvien henkilöiden oikeudesta ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeudesta osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja kulttuurielämään. Kunnan velvollisuuksiin sisältyy vanhuspalvelulaissa (2012) säädetysti hyvinvointia edistävien palveluiden järjestäminen vanhuuseläkeiässä oleville kuntalaisille. Palveluiden tulee katkaa ongelmien varhainen tunnistaminen ja monipuolinen, toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia edistävä ohjaus ja neuvonta. Palveluilla voidaan vahvistaa ikääntyvien henkilöiden itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa osallisuus yhteiskunnassa. Lisäksi palveluilla voidaan parantaa heidän terveyttä ja elämänlaatua ja siten vähentää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 16, 18.)

Ikäystävällisen asuinympäristön kehittämisessä korostuu ikääntyneiden näkökulma, jossa huomioidaan ympäristön esteettömyys, sopivat asumisratkaisut, palvelujen saavutettavuus ja iäkkäiden ihmisten osallistumismahdollisuudet. Palvelukortteita rakennettaessa niihin kiinnitetään huomiota erityisesti, jotta asuin- ympäristö vastaa iäkkäiden asumis- ja palvelutarpeisiin. (Rappe ym. 2018, 21.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n mallissa ikäystävällisestä kaupungista löytyy kahdeksan teema-aluetta. Ne perustuvat WHO:n maailmanlaajuiseen Ikäystävälliset kaupungit -projektiin (2006-2007), johon osallistui 33 kaupunkia 22 maasta. Tuloksena syntyi opas Global Age-friendly Cities: A Guide. Se sisältää kahdeksan teeman alle jäsennettyä tarkistuslistaa ikäystävällisyyttä määrittelevistä piirteistä (kuviot 4 ja 5). Tarkistuslista (liitteet 3 ja 4) on tarkoitettu työkaluksi kaupungin ikäystävällisen toiminnan arviointiin ja kehittämisen. (WHO 2007, 7; Rajaniemi & Rappe 2020, 14.)

Oheisissa kuvioissa (4 ja 5) on tarkistuslistan kahdeksan pääpiirrettä englanniksi ja suomeksi.

Kuvio 4. ja 5. WHO:n ikäystävällisen asuin ympäristön kahdeksan teema- aluetta (WHO 2007, 9; Rappe ym. 2018, 22)

Tämän opinnäytteen sosiaaliseen näkökulmaan liittyen tarkistuslistalla on neljä pääpiirrettä. Ne ovat tiedonvälitys, yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä, arvoistus ja osallisuus sekä osallistuminen.

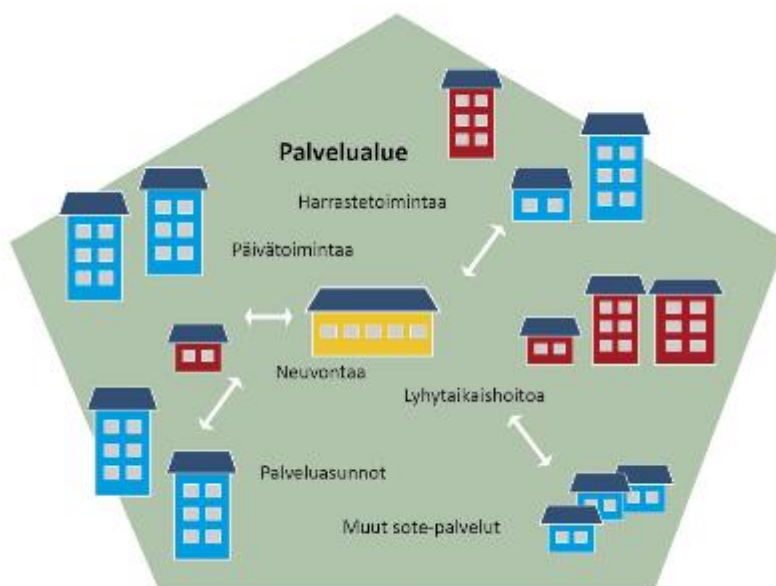
Ympäristön ja julkisten palvelujen, liikenteen ja asumisen pääpiirteiden mukaan ikäystävällinen asuin ympäristö, asuinalue ja rakennukset suunnitellaan kaikille sopivan suunnittelun mukaisesti (design for all) mikä tarkoittaa, että tavallisten asuntojen lisäksi tarjolla on erilaisia, iäkkäille sopiva asumisratkaisuja. Siten ikäystävällinen ympäristö soveltuu kaikenikäisille mahdollistaen omassa kodissaan, itselleen tutussa ympäristössä ikääntymisen (Ageing in Place). (Rajaniemi & Rappe 2020, 12.)

Ikäystävällinen ympäristö mahdollistaa myös alueen kaikkien asukkaiden osallisuuden. Ikääntyneillä arki on kuitenkin enemmän sidoksissa asuinympäristöön kuin työssäkäyvillä. Ikäystävällinen asuinympäristö tukee siten erityisesti iäkkäiden ihmisten itsenäisyyttä, aktiivisuutta ja hyvinvointia sekä huomioi heidän tarpeensa ja voimavaransa. (Rajaniemi & Rappe 2020,12; Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 16, 19.)

Ikäystävällinen lähiympäristö tukee itsenäistä suoriutumista, on helposti hahmotettava, esteetön ja viihtyisä. Siellä on helppo liikkua ja tarpeeksi mahdollisuuksia sosiaalisiin kontakteihin. Myös palveluja on riittävästi ja niiden saavutettavuus on varmistettu. Ikäystävällisessä asuinympäristössä on kohtaamispaikkoja, erilaisia toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia. (Rajaniemi & Rappe 2020, 12; Junnonen & Puhto 2013, 44.)

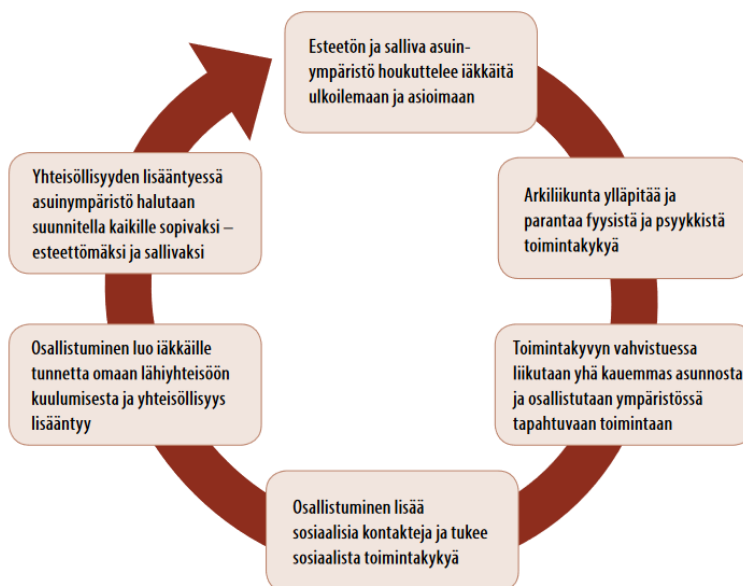
Alla malli (kuvio 6) ikäystävällisestä palvelualueesta, jossa on kuvattuna palvelualuemallin lähtökohdat eli siellä on mahdollisuus harraste- ja päivätoimintaan, neuvontaan ja muihin sote-palveluihin sekä lyhytaikaishoittoon.

Ikäystävällinen palvelualue

Kuvio 6. Palvelualuemallin lähtökohdat (Hynynen 2015, 11)

Ikäystävällisen asuin ympäristön perusteita kuvaa hyvin muisti- ja ikäystävällisen asuin ympäristön kehä (kuvio 7). Se osoittaa eri tekijöiden yhteen nivoutumisen ja ikäystävällisen asuin ympäristön moniulotteisuuden.

Kuvio 7. Muisti- ja ikäystävällisen asuin ympäristön kehä (Rappe ym.2018, 25)

Kehä osoittaa miten sopiva asuin ympäristö houkuttelee iäkkäitä ulkoilemaan ja asioimaan, mikä pitää yllä ja kehittää niin fyysistä kuin psyykkistä toimintakykyä. Hyvä toimintakyky taas mahdollistaa osallistumisen toimintaan, joka lisää sosiaalisia kontakteja ja tukee sosiaalista toimintakykyä. Se puolestaan lisää yhteisöllisyyttä ja synnyttää osallisuuden kokemuksen. Kehän mukaan yhteisöllisyyden lisääntyminen edistää ikäystävällisen asuin ympäristön suunnittelua.

4.2 Yhteisöllisyys, osallistuminen ja osallisuus

Yhteisöllisyys tarkoittaa yhteisöä, jolla on yhteiset arvot, yhteinen toiminta ja yhteenkuuluvuuden tunne. Yhteisöllisyys syntyy ihmisten arjesta ja paikallisista olosuhteista, sisältäpäin. Hyvää yhteisöllisyyttä kuvaa toiminnan syntyminen vapaaehtoisesti osallistujien omista tarpeista lähtien sekä luottamus, tasa-arvoisuus ja vastavuoroisuus. (Rappe ym. 2018, 33.)

Yhteisöllisyyttä tarvitaan osallisuuden kokemuksen syntyyn. Yhteisöllisyyden korostetaan lisäävän asukkaiden sosiaalisia verkostoja, yhteen kuulumisen ja turvallisuuden tunnetta sekä osallisuutta. Asukkaiden osallistuminen suunniteluun

ja toimintaan varhaisessa vaiheessa edesauttaa yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteen syntymistä. Osallistavassa suunnittelussa asukkaat ovat mukana muokkaamassa asuinympäristöään ja sen toimintaa. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 25; Oosi ym. 2019, 48; Rappe ym. 27-28; Sonne, 2019, 18.)

Yhteisöllisyys

Ihmiset ovat kiinnostuneita asumisen yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyys nähdään useimmiten hyvänä asiana, joka vähentää omaa yksinäisyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä. Sen koetaan tuovan turvallisuuden tunnetta ja mahdollista apua arjen toimissa. (Sonne 2019, 18.)

Suurissa kaupungeissa kerrostaloissa yksin asuvat naiset ovat kiinnostuneimpia yhteisöllisestä asumisesta. Yhteisöllinen asuminen on Suomessa toistaiseksi vähäistä. Yhteisöllisyys voi tarkoittaa niin yhteisöasumista kuin omissa asunnoissa asumista, yhteisten tilojen käyttöä tai keskinäistä vuorovaikutusta. (Sonne 2019, 18; Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 24.)

lääkäiden kohdalla yhteisöllisyys liittyy vahvasti elämänlaadun parantamiseen. Yhteisöllisyyden koetaan lisäävän virkeyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta tuomalla samanlaiset arvot ja elämäntyyli omaavat yhteen. Oma sosiaalinen aktiivisuus sekä sosiaalisten verkostojen ja suhteiden laatu ja laajuus ovat hyvinvoinnin tekijöitä. (Rappe ym. 2018, 33; Sonne 2019, 18; WHO 2007, 38.)

Yhteisöllisyydestä puhuttaessa haasteeksi nousee sen merkityksellisyys. Toiminnalle varattu tila ei vielä tarkoita yhteisöllisyyden syntyä. Yhteisöllisyys syntyy ajan kanssa ja on aina prosessi. Siihen vaikuttaa asukkaiden keskinäinen vuorovaikutus sekä sitoutuminen toimintaan ja asuinympäristöön. Parhaimpia tuloksia yhteisöllisyydestä saavutetaan, kun asukkaat ovat yhdessä vaikuttamassa jo rakennusvaiheessa yhteisten mielenkiinnon kohteiden ja tavoitteiden ympärille. (Sonne 2019, 18; Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 24.)

Yhteistapaamiset, joissa suunnitellaan tulevaa toimintaa ja tutustutaan muihin, ovat hyviä keinoja yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunteen luomisessa. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 24; Rappe ym. 28- 29.)

Yhteisöllisyyttä tavoiteltaessa on kannattavaa varata aikaa suunnittelulle ja huomioida käytettävissä olevat puitteet ja resurssit sekä miettiä yhteisöllisyyttä lisääviä tekijöitä. Esimerkiksi huomioida ihmisten arki ja heidän tarpeensa sekä tasa-arvoinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Yhteisöllisyys helpottaa osallistumista ja osallisuuden tunteen syntymistä.

Osallistuminen ja osallisuus

Osallistuminen käsitteenä on selkeä verrattuna osallisuuden käsitteeseen. Osallisuus on moninainen käsite ja sitä on tutkittu useista eri näkökulmista. Tässä tutkimuksessa sille ei ole tarpeen hakea tarkkaa määritelmää.

Osallistuminen synnyttää osallisuutta, kun ihminen pääsee toimimaan aktiivisesti ja sitoutuneesti itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä vaikuttamaan niihin. Osallistumista voikin sanoa ensimmäiseksi askeleeksi kohti osallisuutta. Toisen osallistumisen askel tuottaa osallistujalle myönteisiä joukkoon kuulumisen tunteita tullessaan hyväksytyksi yhteisön jäseneksi ja kuulluksi. Osallisuus on määriteltävissä: 1) yhteisöön kuuluminen 2) yhteisössä toimiminen sekä 3) henkilön oma kokemus ja merkitys yhteisön jäsenenä olemisesta. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 25; Rappe ym. 26-27, 32.)

Osallisuuden kokemuksen synty edellyttää yhteisöltä sen jäsenen huomioonottamista ja jäseneltä itseltään aktiivista mukaan tulemistä. Omaehtoinen toiminta ja suoriutuminen sekä aktiivinen osallistuminen on tärkeää. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 53–54.)

Yhteiskunnan rakenteita kehittämällä osallisuutta voidaan tukea ja henkilön mahdollisuuksia vaikuttaa lisäämällä voimavaroja (Rouvinen-Wilenius & Ahokas 2016, 11). Nämä toimet auttavat kehityksessä passiivisesta kohteesta aktiiviseksi toimijaksi (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 11, 59).

Osallistumisen perusarvoon kuuluu henkilön mahdollisuus ilmaista näkemyksensä asioihin, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä. Siihen sisältyy lupaus päätöksiin vaikuttamisesta ja kestävien päätöksien edistämisestä niin, että kaikkien

osallistujien intressit ja tarpeet tunnistetaan ja niistä keskustellaan. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 25.)

Lainsäädäntöön on sisällytetty ikääntyvien osallistuminen kuntatason päätöksentekoon. Vanhuspalvelulain mukaan kunnissa on vuodesta 2014 alkaen ollut vanhusneuvosto, jonka tehtävänä on ollut lisätä suunnittelusta lähtien ikäihmisten mahdollisuuksia osallistua kunnan ikääntynyttä väestöä koskevaan päätöksentekoon. (Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 24.) Tavoite osallisuuteen on myös esimerkiksi laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista (2012) ja sosiaalihuoltolaissa (2014).

Osallisuuteen vaikuttavat monet tekijät. Eräs tekijä henkilön osallisuuden kokemukseen on taito ottaa omat voimavarat käyttöön. Henkilö voi kehittää ja ylläpitää omaa hyvinvointiaan voimavarojaan hyödyntämällä. Siihen vaikuttaa henkilön tiedot, taidot ja osaaminen, joita vahvistamalla voi saada onnistumisen kokemuksia. Keskeisinä voimavaroina voidaan pitää elämän merkityksellisyyden ja mielekkyyden kokemisen tunnetta, osallisuutta sekä sosiaalista ja taloudellista pääomaa. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 10-11, 13.) Jos henkilön voimavarat ovat heikentyneet niin voimavarat suuntautuvat useimmiten selviytymiseen, ei osallisuuteen (Särkelä-Kukko 2014, 39). Osallisuus on merkittävä tekijä ihmisen hyvinvoinnissa. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 56).

Muita osallisuuden kokemusta vahvistavia tekijöitä ovat psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tekijät kuten sosiaaliset taidot, itsetunto ja kyky käsitellä omia tunteita (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 56).

Toimintakyky tarkoittaa henkilön kykyä selviytyä päivittäisissä toimissaan siinä ympäristössä, jossa hän elää ja suoriutumisena sosiaalisissa tilanteissa eri yhteisöissä. Toimintakykyä voidaan tukea erilaisilla palveluilla, muiden ihmisten tuella sekä asuin- ja elinympäristöön liittyvillä tekijöillä. Sosiaalinen toimintakyky näytetään sosiaalisena aktiivisuutena, osallistumisena, yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksina. (Toimintakyvyn ulottuvuudet THL 2019.)

Osallisuus on toisaalta kokemus tai tunne ja toisaalta taas toimintakyky ja toimintamahdollisuus. Osallisuuden kokemus ja tunne on yksilöllinen kokemus. Osallisuuteen liittyy yleensä valinnan vapaus ja tiedonsaanti. Osallisuus mahdollistaa omiin asioihin vaikuttamisen ja yhteisöön kuulumisen. (Raivio & Karjalainen 2013, 14.)

Palvelukortteli tarjoaa alueen asukkaille monia erilaisia palveluita. Palveluiden tarjoamisen lisäksi sen tavoitteena on yhteisöllisyyden rakentuminen ja yhteisöllinen toiminta sekä osallisuuden kokemuksen synty ja vahvistuminen.

4.3 Tampereen Palvelukortteli -konsepti

Tampereella sen pitkäaikainen jäsenyys WHO:n ikäystävällisten kaupunkien ja yhteisöjen verkostossa näkyy kaupungin linjauksissa ja toimintamalleissa (Rajaniemi & Rappe 2020, 64).

Tampereen kaupunki kehittää asuinalueidensa ikäystävällisyyttä yhdessä sekä kaiken ikäisten asukkaiden että toimijoiden kuin palveluntuottajien kanssa. Sen tavoitteena on palvelukortteli -konseptin avulla mahdollistaa asukkaidensa asuminen samalla alueella koko elinkaarensa ajan. (Tampereen kaupunki 2020, 34.)

Konseptin toteutusta ohjaavissa periaatteissa korostuvat asiakkaan, yhteistyön ja vaikuttavuuden näkökulmat:

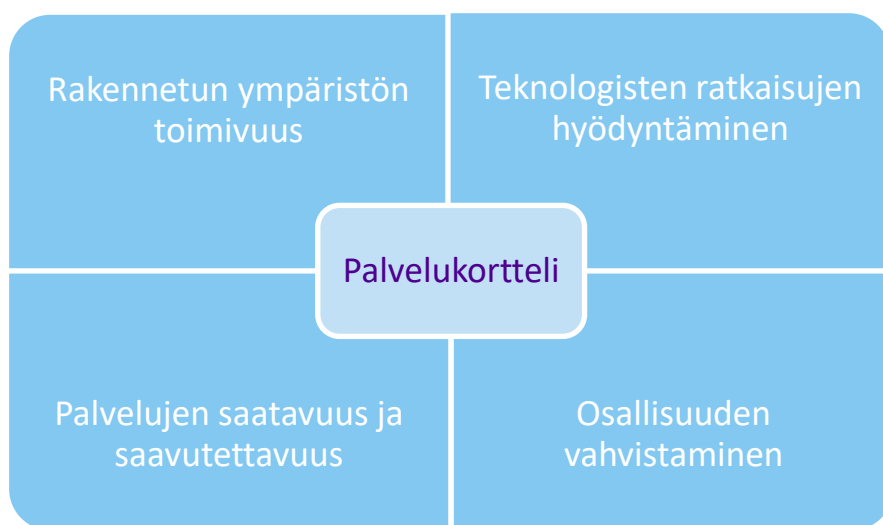
- erilaiset asiakaspolut asiakkaan tarpeen mukaisesti
- suunnittelu alueellisten tarpeiden pohjalta, toteutus eri toimijoiden yhteistyönä
- vaikuttavuuden seuranta ja tulosperusteisuus ohjaavat palvelujen hankintoja

(Tampereen kaupunki 2019.)

Tampereen kaupungin palvelukortteli -konseptissa palvelukampus jakaa tietoa, tukee ikäihmisiä sekä ohjaa, opastaa ja neuvoa heitä tarpeen mukaan alueella tarjolla olevien palvelujen pariin. Se nostaa esiin myös toimijaverkoston palvelut. Toiminta on luonteeltaan ennakoivaa ja sitä tuotetaan moniammatillisesti. (Tampereen kaupunki 2019.)

Palvelukampus tarjoaa tilan alueen ikäihmisille, aktivoi vertaistukeen, harrastus- ja vapaaehtoistoimintaan. Palvelukampuksen tarkoitus on lisätä ikäihmisten yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä. (Tampereen kaupunki 2019.)

Palvelukortteli -konseptilla asuinalueelle voidaan tarjota esteetön lähiympäristö ja sujuvat, monipuoliset palvelut neljän tavoiteosa-alueen kautta (kuvio 8). (Tampereen kaupunki 2019; Tampereen kaupunki 2019, 34.) Tässä opinnäytteessä sosiaaliseen näkökulmaan liittyy osallisuuden vahvistamisen tavoiteosa-alue.

Kuvio 8. Palvelukorttelin tavoitteiden neljä osa- aluetta (Tampereen kaupunki 2019)

Asukkaat ja alueen toimijat muodostavat yhdessä osallistavan yhteisön. Osallisuudella ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Osallisuuden mahdollistaminen luo alueelle yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta, yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä iästä, kulttuuritaustasta ja toimintakyvystä riippumatta. (Tampereen kaupunki 2019.)

Osallisuutta voidaan edistää esimerkiksi alueverkostoilla ja asiakasraadeilla. Palvelukortteli -konseptissa kaikkien alueen toimijoiden toivotaan osallistuvan asuin- ja lähialueen kehittämiseen verkostomaisen yhteistyökumppanuuden kautta. (Tampereen kaupunki 2019.)

Taatalan palvelukampukselta on saatavissa sosiaalihoajaan, fysioterapeutin ja sairaanhoitajan palveluohjausta sekä ravintolapalvelut. Palvelukampuksella järjestetään monipuolista, kaikille avointa ohjelmaa, mikä luo matalan kynnyksen mahdollisuuden osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle.

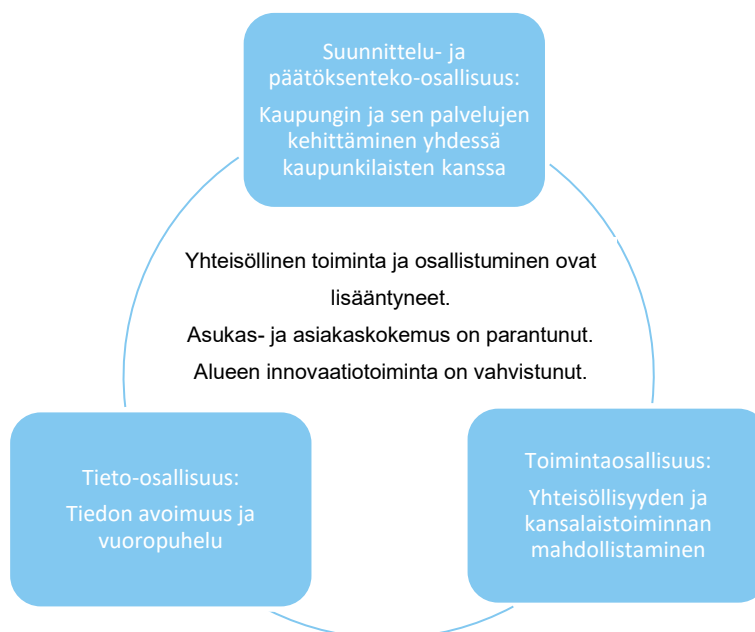
4.4 Tampereen osallisuus- ja yhteisöllisyysmalli

Tampereen kaupungin ”Tampere – Sinulle paras myös osallisuudessa” –osallistumisen mallissa:

- Tarkastellaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kumppanuutta niin asukkaiden, asiakkaiden, järjestöjen kuin yritysten näkökulmista.
- Kootaan yhteen kaupungin osallistumisen ja vaikuttamisen nykyisiä tapoja ja tukimuotoja.
- Määritellään kaupungin strategiasta johdetut osallisuuden tavoitteet ja periaatteet.
- Määritellään lähivuosien kehittämisen painopisteet.
- On täsmennetty osallisuuden seuranta, arviointia ja mittaamista.
- On tarkennettu osallisuuden johtamista, vastuita ja kaupunkiorganisaation yksiköiden tehtäviä.

Mallissa kuvataan osallisuuden ja yhteisöllisyyden muutostrendeiksi muuttuva kansalaisyhteiskunta, kaupungistuminen, hyvinvointierojen kasvu, väestön kasvu, ikääntyminen, digitalisaatio (ml. some), työn murros, ilmastonmuutos, jakamis- ja kiertotalous sekä sote-rakenneuudistus ja kunnan muuttuva rooli. (Tampereen kaupunki 2019.)

Alla oleva kuvio (9) kuvaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden periaatteita ja tavoitteita.

Kuvio 9. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden periaatteet ja tavoitteet (Tampereen kaupunki 2019)

Osallisuus kuvataan mallissa kolmen eri osallisuusperiaatteen mukaan. Suunnittelu- ja päätöksenteko-osallisuuden, toimintaosallisuuden ja tieto-osallisuuden tavoitteena on yhteisöllisen toiminnan ja osallistumisen lisääntyminen, asukas- ja asiakaskokemuksen parantuminen sekä alueen innovaatiotoiminnan vahvistuminen.

4.5 Yhteenveto

Kuten edellä tuli esiin niin elinkaariasuminen, ikäystävällinen kaupunki, yhteisöllisyys, osallistuminen ja osallisuus nivoutuvat toinen toisiinsa. Alla olevasta kuvio (10) on yhteenvetona nähtävissä, miten elinkaariasumisen ja ikäystävällisen asuin ympäristön ytimestä löytyy yhteisöllisyys, osallistuminen ja osallisuus. Jotta ne taas lähtevät rakentumaan ja syntymään niin tarvitaan sopiva ympäristö ja puitteet.

Elinkaariasuminen	Ikäystävällinen asuinympäristö	Yhteisöllisyys	Osallisuus ja osallistuminen
<ul style="list-style-type: none"> • eri ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten asuminen koko elämän ajan samalla asuinalueella, jossa asumiseen, palveluihin sekä muihin arjen toimintoihin liittyvät tarpeet tyydyttyvät • tärkeää väestön ikääntyessä • yksi keskeinen tekijä yhteisöllisyys 	<ul style="list-style-type: none"> • kaupungin rakenne, rakennukset ja palvelut sopivat ja ovat saavutettavissa kaikille • tukee itsenäisyyttä, aktiivisuutta ja hyvinvointia • kohtaamispaikkoja, erilaisia toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia • mahdollistaa alueen kaikkien asukkaiden osallisuuden 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteiset arvot, yhteinen toiminta ja yhteenkuuluvuuden tunne • luottamus, tasa-arvoisuus ja vastavuoroisuus • syntyy ihmisten arjesta ja paikallisista olosuhteista • syntyy vapaaehtoisesti osallistujien omista tarpeista lähtien • tarvitaan osallisuuden kokemuksen syntyyn 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuminen synnyttää osallisuutta, kun pääsee vaikuttamaan itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä toimimaan siinä aktiivisesti ja sitoutuneesti • yksilöllinen kokemus tai tunne • toimintakyky ja toimintamahdollisuus

Kuvio 10. Yhteenveto (muokattu lähteistä Junnonen & Puhto 2013, 11-14, 16, 44; Rappe ym. 2018, 12, 21, 33; Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 28; Raivio & Karjalainen 2013, 14.)

Elinkaariasumisessa yksi keskeisistä tekijöistä on yhteisöllisyys. Ikäystävällinen kaupunki mahdollistaa puitteet osallistumiselle ja osallisuudelle. Yhteisöllisyys syntyy paikallisista olosuhteista ja ihmisten arjesta. Myös osallistumiseen tarvitaan sopiva ympäristö puitteineen sekä monipuoliset toimintamahdollisuudet. Osallistuminen synnyttää osallisuutta, kun ihminen pääsee vaikuttamaan itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä toimimaan siinä aktiivisesti ja sitoutuneesti. Osallistumisen kokemuksen syntyyn tarvitaan lisäksi yhteisöllisyyttä.

5 METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT, TOTEUTUS JA ANALYYSI

Opinnäytteen tutkimusmenetelmän ja toteutustavan valintaa varten perehdyin niin kvantitatiiviseen kuin kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen. Kvantitatiivisella tutkimusotteella yksittäisen ihmisen kokemuksen syvempi merkitys olisi jäänyt saavuttamatta, joten tutkimusotteen valinta oli lopulta selkeä. Opinnäytteeni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Minua kiinnostaa nimenomaan ihmisten ajatukset ja kokemukset tutkittavasta asiasta.

Myös tutkimuksen toteutustapaa valitessa perehdyin eri vaihtoehtoihin. Niitä oli monia mielenkiintoisia. Valinnassa huomioin muun muassa osallistujien mahdollisen laajan ikäskalan, ajan ja paikan. Oleellista oli tietenkin myös se, mikä toteutustapa tuottaisi tutkimuskysymyksen kannalta sopivaa aineistoa.

Tutkimuksen perustana tulee olla hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. Tutkijan tulee käyttää eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä sekä osoittaa niin tiedonhankinnan, tutkimusmenetelmien kuin tutkimustulosten johdonmukaista hallintaa. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2014, 130–131.)

Opinnäytetyön tutkimusotetta ja toteutustapaa valitessa tuli perehtyä erilaisiin vaihtoehtoihin ja huomioida monia eri seikkoja. Valinnan lisäksi toteutustapa piti hallita käytännössä, mikä edellytti suunnittelua ja järjestelyitä. Lisäksi suunnittelin myös varasuunnitelman ja varauduin mahdollisiin yllätyksiin.

5.1 Laadullinen tutkimusote

Kvalitatiivinen tutkimus tutkii asioita, joita ei voida yksinkertaisella tavalla määritellä ja yleistää. Sen lähtökohtana on todellisen elämän ja kokemusten kuvaaminen ja tutkiminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 152.) Suuntauksessa ollaan kiinnostuneita yksittäisten ihmisten kokemuksista ja niiden merkityksistä. Siinä korostetaan ihmistä toimijana, kokijana ja havainnoijana. Koska tiedon luonteeseen kuuluu sekä yleistettävyyttä että tiedon rajallisuus, on tärkeää miettiä ku-

vastaako tutkimus vain sitä varten kerättyä aineistoa vai kohderyhmää laajemmin. (Ronkainen ym. 2011,81-82; 2014, 81, 143.) Laadullisen tutkimuksen erityispiirteenä on, ettei tavoitteena ole löytää totuutta tutkittavasta aiheesta (Vilkka 2015, 120). Lähtökohtana on aineiston huolellinen tarkastelu ja sen määrittely, mikä aineistosta nousee tutkimuksen kannalta tärkeäksi. Laadullisen tutkimuksen lähtökohta ei siis ole teorian testaaminen. (Hirsjärvi ym. 2005, 155.) Tavoitteena on tulkita tutkimustulosten perusteella ihmisen toiminnasta jotakin, jota ei pelkän havainnoin avulla pysty toteamaan (Vilkka 2015, 120).

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston laatu on tärkeämpää kuin sen koko. Kun aineisto ei enää tuota uutta tietoa sen voidaan sanoa kyllääntyneen eli löytäneen saturaatiopisteensä. Jokaisen henkilön kokemus on ainutlaatuinen, joten kylläntymispisteen löytäminen on haastavaa niissä tutkimuksissa, joissa selvitetään yksilöiden kokemuksia tietyistä aiheista. Laadullinen tutkimusmenetelmä tutkii sekä ihmisten välistä että sosiaalisten merkitysten maailmaa. Merkitykset näyttäytyvät suhteina ja niiden muodostamina kokonaisuuksina. Laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan kokemuksia ihmisten omasta todellisuudesta. Kokemuksen tunteet ovat yksilöllisiä. (Vilkka 2015, 97–99, 118.)

Opinnäytetyöni eteni aiheeseen perehtymisen, tutkimussuunnitelman, toteutuksen ja raportoinnin kautta valmiiksi työksi (Hirsjärvi, ym. 2005, 57). Se ei tavoittele tilastollisia yleistyksiä vaan pyrkii ymmärtämään osallistumisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden ilmiötä laajemmin, elinkaariasumisen ja ikäystävällisen kaupungin kontekstin kautta.

5.2 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä voidaan suunnitella vastaamaan tutkimuskysymyksiin tarkoituksen ja tavoitteen mukaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34). Aineiston tuottamisessa luotetaan keskusteluihin ja havaintoihin (Hirsjärvi ym. 2005, 155).

Tutkimussuunnitelmavaiheessa suunnittelin kerääväni opinnäytetyön aineiston kolmessa työpajassa eli workshopissa, jotka sijoittautuisivat ajallisesti helmi-, maaliskuu- ja huhtikuulle 2020. Suunnitelma muuttui kuitenkin hyvin äkillisesti, kun

maalis- ja huhtikuun workshopeja ei ollut mahdollista toteuttaa. Onneksi laadullisen tutkimuksen tutkimussuunnitelma kuitenkin elää tutkimuksen mukana ja suunnitelmia voidaan muuttaa tutkimuksen edetessä (Hirsjärvi ym. 2005, 155).

Kahden muun workshopin toteutus ei ollut mahdollista, sillä maaliskuun puolessa välissä v. 2020 Suomessa alkoi poikkeustilanne ja valmiuslain aika. Asumispalveluyksiköt suljettiin ulkopuolisilta kävijöiltä asukkaiden hyvinvoinnin turvaamiseksi ja palvelukorttelin toiminta pysähtyi hetkellisesti tilannearvion ajaksi. Kävi selväksi, etteivät maalis- ja huhtikuun workshopit ole toteutettavissa koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen takia. Poikkeustilanteen kestosta ei ollut tietoa, joten siitä syystä workshopeja ei voitu opinnäytetyön kannalta siirtää myöhemmäksi.

Ensimmäisessä, helmikuussa 2020 toteutetussa workshopissa aineistoa kertyi onneksi monipuolisesti ja suhteellisen runsaasti. Edellä mainittujen seikkojen myötä opinnäytetyön toteutus vietiin päätökseen yhden workshopin aineiston perusteella.

Tutkimussuunnitelmassa suunnitelluiksi tiedonkeruumenetelmiksi valikoitui ryhmähaastattelu ja/ tai aivoriihi eli brainstorming, joka on luovan ongelmanratkaisun menetelmä, jonka tavoitteena on luoda uusia ideoita ja näkökulmia ryhmässä (Innokylä 2020). Ensimmäisen workshopin menetelmäksi valikoitui ryhmähaastattelu, mutta aivoriihiä olisi ollut mahdollista käyttää seuraavissa workshopeissa.

Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastateltavat voivat keskustella melko vapaamuotoisesti tuottaen monipuolista tietoa haastattelun aiheena olevasta ilmiöstä. Suora vuorovaikutustilanne antaa joustavuutta aineiston keräämiseen. Haastattelija voi puhua kaikille osallistujille samanaikaisesti tai kohdistaa kysymyksiä ja kommentteja yksittäisille osallistujille säädellen näin aineiston keruuta. Haastattelijan tehtävänä on huolehtia keskustelun pysymisestä aiheessa sekä osallistaa kaikkia osanottajia. Ryhmähaastatteluun osallistuvat henkilöt voivat

auttaa toinen toistaan muistamaan asioita ja haastattelijan rooli on pienempi kuin yksilöhaastattelussa. (Hirsjärvi ym. 2005, 193-194; Ojasalo ym. 2014, 42.)

Ryhmähaastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, josta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu. Sillä pyritään löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin, joten etukäteen valitut teemat tulee liittyä tutkimuksen viitekehykseen. Varsinaisessa haastattelutilanteessa teemojen järjestyksellä ei ole niinkään väliä vaan tärkeämpää on, että teemat käsitellään luontevassa järjestyksessä vastaajan kannalta. (Vilka 2015, 79, 124.) Workshopin runko ja haastattelun teemat ovat liitteessä 2.

Helmikuussa 2020 pidettyyn workshopiin osallistui yhteensä viisi henkilöä. He tulivat workshopiin alueen toimijoille ja asukkaille jaetun kutsun perusteella. Heistä kaksi oli työikäisiä, joista toinen oli alueen asukas ja toinen alueen yrittäjä. Kolme osallistujista oli alueella asuvia ikäihmisiä.

Osallistujien mukaan tulijoita olisi ollut enemmänkin, jos workshop olisi ollut hieman myöhäisemmin illasta. Nyt alkamisaika oli klo 17.00, mikä osalle oli liian aikaisin työssäkäynnin takia. Tämä sovittiin huomioitavan jatkossa.

Workshop alkoi vetäjien esittäytymisellä (allekirjoittanut sekä palvelukortteli -konseptin työparini). Sen jälkeen osallistujille esiteltiin taustaorganisaatio, ja sen jälkeen päästiin varsinaiseen palvelukortteli-konseptiin. Tässä kohtaa kävi ilmi, että konsepti oli osallistujille vieras. He olivat kuulleet siitä sanana, mutta sen jalkauttamisesta omalle alueelleen he eivät olleet kuulleet. Osallistujat toivat esiin, että olisi ollut hyvä kuulla jalkauttamisesta omalta kaupungilta (Tampere).

Tutkimuksen kohteelle on tärkeää tiedottaa mitä aihetta tutkimus koskee (Tuomi & Sarajarvi 2018, 86). Osallistujille kerrottiin, että palvelukortteli -konseptista tehdään ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Heiltä kysyttiin lupa ja tuotiin esiin, että osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelutilanteen aluksi haasteltaville kerrottiin tutkimuksen anonymiteetistä ja luottamuksellisuudesta. Osallistujille kerrottiin, että keskustelu kirjataan, sitä käytetään opinnäytetyön aineistona ja työn valmistumisen jälkeen aineisto tuhotaan. Kaikki osallistujat antoivat suostumuksensa ja halusivat osallistua workshoppiin.

Esittelyn jälkeen lähdettiin työstämään workshopin teemoja (liite 2). Keskustelu alkoi vilkkaana ja soljui luontevasti teemasta toiseen. Osallistujat tuottivat monipuolisesti ajatuksia ja ideoita. Ilmapiiri oli salliva, turvallinen ja innostava.

Workshop kesti kokonaisuudessaan 1,5 tuntia. Ryhmäkeskustelu toimi menetelmänä hyvin tälle osallistujajoukolle. Osallistujat olivat aktiivisia ja lähtivät mukaan keskusteluun.

5.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksen alkuvaiheen valinnat, esim. tutkimusongelma itsessään voi määrätä osittain aineiston käsittely- ja tulkintatavan. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että aineistoa kerätään ja analysoidaan samanaikaisesti. Parhaimmillaan tutkimuksen eri vaiheet muodostavat jatkuvan yhtälön. Ennen analyysia aineisto tarkastetaan, todennetaan riittävyys ja oikeellisuus sekä järjestetään analyysia varten. (Hirsjärvi ym. 2005, 209- 211, 2014.)

Litteroinnissa kerätty ja tallennettu aineisto kirjataan ylös. Litteroitava aineisto voidaan valikoida teemojen perusteella tai tehdä koko aineistolle. Litteroinnin tarkkuuteen ei ole olemassa sääntöä. Myöskään aineiston analyysitavat eivät määrydy automaattisesti minkään säännön mukaan. (Hirsjärvi ym. 2005, 209-214.)

Litterointi voidaan tehdä joko yleiskielisesti, sanatarkasti tai propositiotasoisesti. Sanatarkassa litteroinnissa tulee kirjata aivan kaikki äänet. Yleiskielisessä litteroinnissa teksti taas on kirjakielistä ja propositiotasolla kirjataan ylös ydinsisältö sekä tehdyt havainnot. (Kananen 2008, 80- 81.)

Sisällön analyysi

Laadullisen tutkimuksen perinteinen analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Sitä voi käyttää väljänä teoreettisena kehyksenä muihin menetelmiin yhdistämällä tai yksittäisenä metodina. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103.)

Sisällönanalyysillä tutkimuksen aineistoa voidaan analysoida niin systemaattisesti kuin objektiivisesti pyrkien saamaan tutkittavasta asiasta tiivistetty kuvaus.

Siten kerätty aineisto saadaan järjestettyä johtopäätösten tekemistä varten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.)

Yleisin kuvaus sisällön analyysin toteuttamisesta etenee vaiheittain: 1) Tutkija tekee vahvan päätöksen aineiston rajauksesta. 2) Aineiston läpikäynti, kiinnostukseen sisältyvät asiat tunnistetaan ja merkitään. Kiinnostuksen ulkopuolelle jäävät asiat jäävät pois tutkimuksesta. 3) Aineisto teemoitellaan tai luokitellaan. 4) Yhteenvetoon kirjoittaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.)

Aineiston tarkempi sisällönanalyysi alkaa aineiston tiivistämisestä ja uudelleen muotoilusta. Saman ilmiön käsitteet ryhmitellään ja yksittäiset tekijät luokitellaan alaluokiksi. Alaluokat nimetään sitä kuvaavalla sanalla luokan sisällön mukaan. Luokittelua jatketaan siten, että alaluokkia yhdistelemällä muodostuu yläluokkia ja niitä edelleen yhdistelemällä muodostuu pääluokat. Ne nimetään ilmiötä kuvaavan aiheen mukaan. Analyysin edetessä selviää, mitä luokkia aineistosta muodostuu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-127.)

Analysoinnin jälkeen tulokset selitetään ja tulkitaan aineistosta nousevien merkitysten selkeyttämisellä ja pohdinnalla. Tämän jälkeen tuloksista laaditaan synteesiä, jotka kokoavat tuloksista esiin nousseet pääkohdat ja antavat vastaukset tutkimusongelmaan. (Hirsjärvi ym. 2005, 209-214.)

Tutkimukseni ryhmäkeskustelu kirjattiin ja tallennettiin. Aineisto litteroitiin propositiotasolla kirjaten havainnot ja ydinsisältö. Aineiston rajaaminen ei tuottanut haasteita, sillä edellä mainitusti olosuhteitten takia, aineiston keruu jäi yhteen workshopiin. Saadusta aineistosta otettiin siis kaikki mahdollinen irti. Aineisto käytiin läpi aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä etsien sieltä yhtäläisyydet, jotka teemoiteltiin alaluokista pääluokkiin (taulukko seuraavalla sivulla).

Aineiston teemoittelu

Aineisto teemoiteltiin oheisen taulukon mukaisesti. Osa yhtäläisyyksistä teemoiteltiin suoraan alaluokasta pääluokkaan ja osa taas alaluokasta yläluokkaan ja siitä pääluokkaan.

Taulukko 1. Aineiston teemoittelu

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
"ei tule lähdettyä yksin" "se on musiikki ja urheilu, mikä ihmisiä yhdistää" "jos on väkeä niin on kiva tulla" "haluan tulla mukaan näyttämään omia töitani"	Seura	Yhteisöllisyys
"haasteena aika, jos moottori lähtisi käyntiin niin helpompi osallistua" verkoston kokoaminen ja pyörittäminen alueen yhteinen tapahtuma/ tempaus palvelisi kaikkia		Koordinointi
Toiminnan ajankohta: työssäkäyvä <-> eläkeläinen paikka		Saavutettavuus
Vastuu tiedottamisesta Alueen Facebook-sivu Lehdissä tiedotus Sähköpostijakelu		Tiedotus
-kampaaja- palvelut -vakuutus- ja lakiasioista tiedonsaanti -ompelukoneen käyttömahdollisuus -yhteiset bussimatkat eri kohteisiin -kisakatsomot -grillijuhlat -leffapiiri, elokuvan jälkeen keskustelu -lauluiltoja -tietokilpailuja -kädentaitojen ryhmiä, eri teemoja -elävää musiikkia -sukupolvirajat ylittäviä avoimia ovia -tanssit -kristillinen-/ raamatullinen- keskusteluryhmä -muita keskusteluryhmiä	Tarpeet/ Toiveet	Osallistuminen

Teemoittelulla aineistosta löytyi viisi pääluokkaa. Niitä tarkastellaan syvemmin seuraavassa luvussa pääluokka kerrallaan.

6 TULOKSET

Workshopissa haastattelulla kerätystä aineistosta löytyi teemoittelulla viisi pääluokkaa: yhteisöllisyys, koordinointi, saavutettavuus, tiedotus, osallistuminen. Tässä osiossa niitä tarkastellaan yksitellen suhteessa teoreettiseen viitekehykseen.

Maailman terveysjärjestön (WHO) Ikäystävällinen kaupunki -oppaan tarkistuslistassa on kahdeksan keskeistä osa-aluetta (s. 16, kuviot 4 ja 5). Niistä neljä (tiedonvälitys, yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä, arvostus ja osallisuus sekä osallistuminen) liittyy tämän opinnäytetyön sosiaaliseen näkökulmaan ja ovat mukana myös tarkastelussa.

6.1 Yhteisöllisyys

Haastateltujen vastausten perusteella on huomattavissa, että ihmisillä on haluta tavata toisia ja tehdä erilaisia asioita yhdessä. Lähtemisen ja osallistumisen kynnyks madaltuu, kun toimintaan on muitakin osallistujia. Ihmiset haluavat vuorovaikutukseen muiden kanssa ja osaksi yhteisöä.

*ei tule lähdettyä yksin
se on musiikki ja urheilu, mikä ihmisiä yhdistää
jos on väkeä niin on kiva tulla
haluan tulla mukaan näyttämään omia töitäni*

Haastatellut kertoivat odottavansa, että alueella käynnistyy yhteisöllinen tekeminen. He odottavat, että palvelukorttelin sisällöstä ja ohjelmasta tulee monipuolista ja sellaista, josta voi löytää itseä kiinnostaa tekemistä. Siten voisi tutustua ja tavata muita samoista asioista kiinnostuneita ihmisiä.

Yhteisöllisyys on eräs elinkaariasumisen keskeisistä motiiveista. Nähdään, että yhteisöllisyyttä tukevat toiminnot, kuten asukkaiden sosiaalinen kanssakäyminen, edistävät asukkaiden tyytyväisyyttä ja hyvinvointia elämänkaariasumisessa.

Myös erilaiset palvelut ovat tärkeitä. Fyysiset puitteet toimivat siis yhteisöllisyyden ja palveluiden hyödyntämisen mahdollistajina. (Junnonen & Puhto 2013, 3, 11.) Tätä tukea ja yhteisöllisyyttä palvelukorttelitoiminta pyrkii antamaan.

Oosin ym. (2019) julkaisussaan tarkastelemissa palvelukortteleissa nousi esiin se, miten yhteinen toiminta tukee asukkaiden yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä. Niille kaikille yhteistä oli yhteisöllisen toiminnan tärkeys. (Oosi ym. 2019, 51).

Yhteisöllisyys liittyy vahvasti hyvään terveyteen ja elämänlaatuun läpi elämän. Sen koetaan lisäävän virkeyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta tuomalla samantlaiset arvot ja elämäntyyli omaavat yhteen. Osallistuminen ja sosiaalinen aktiivisuus sekä sosiaalisten verkostojen ja suhteiden laatu ja laajuus korostuvat hyvinvoinnin tekijöinä ja yksinäisyyden vähentäjinä. (Rappe ym. 2018, 33.; Sonne 2019, 18; WHO 2007, 38.)

Yhteisöllisyys voidaan nähdä prosessina, joka rakentuu ajan kanssa. Se ei synny automaattisesti. Yhteisöllisyyteen vaikuttaa asukkaiden keskinäinen vuorovaikutus sekä sitoutuminen toimintaan ja asuinympäristöön. Yhteistapaamiset, joissa suunnitellaan tulevaa ja tutustutaan muihin, ovat oleellisia keinoja yhteisöllisyyden keskeisten tekijöiden, yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteen luomisessa. (Sonne 2019, 27; Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 24; Rappe ym. 28-29.)

6.2 Koordinointi

Vastauksista ilmennyt tarve toiminnan koordinoinnille oli tutkimuksen yllätyksellisin tulos. Haastatellut pitivät palvelukorttelin toiminnan koordinointia tärkeänä asiana. Koordinoinnilla toiminta pysyy hallittuna ja tulee kaikille avoimesti mahdolliseksi. Kun joku koordinoi niin osallistumaan on helppo tulla. Koordinoinnilla huolehditaan saavutettavuudesta ja tiedostuksesta yms. Haastatelluissa oli halukkaita tulijoita tulemaan itse toteuttamaan ohjelmaa/ toimintaa, kun he voivat vain tulla paikalle ja koordinointi toteutuu.

haasteena aika, jos moottori, lähtisi käyntiin niin helpompi osallistua

verkoston kokoaminen ja pyörittäminen
alueen yhteinen tapahtuma/ tempaus palvelisi kaikkia

Sama tulos tuli esiin Jakosen (2019) opinnäytteessä, jossa haluttiin palveluiden kokonaiskoordinoitua (Jakonen 2019, 23). Samoin Verman (2018) ja Oosin ym. (2019) julkaisussaan tarkastelemissa palvelukortteleissa nousi esiin se, miten yhteinen toiminta tukee asukkaiden yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä. Niille kaikille yhteistä oli yhteisöllisen toiminnan tärkeys. (Oosi ym. 2019, 51).

lakkäät ihmiset tarvitsevat myös henkilökohtaista ja käytännön tukea osallistumisen toteuttamiseksi (Rappe ym. 2018, 29). WHO:n tarkistuslistan mukaan tervetullut tunnelma, kohtaaminen, henkilökohtainen kutsu ja rohkaiseminen ovat tärkeitä tekijöitä osallistumiselle. (WHO 2007, 43-44.) Koordinoinnilla on mahdollista kohdata asiakkaat yksilöllisesti ja luoda turvallinen, tervetullut tunnelma.

Tampereen palvelukortteli -konseptissa palvelukeskus jakaa tietoa, tukee, ohjaa, opastaa ja neuvoo ikäihmisiä tarpeen mukaan alueella tarjolla olevien palvelujen pariin. Palvelukortteli kertoo myös toimijaverkoston palveluista. Konseptia tuotetaan moniammatillisesti. (Tampereen kaupunki 2019.) Eli palvelukortteli -konseptissa toimintaa toteutetaan ammattilaisen koordinoimana.

6.3 Saavutettavuus

Saavutettavuus on kaikissa toiminnoissa olennainen tekijä. Haastatellut toivat workshopin aikana esiin, että aloitusajankohta olisi ollut hyvä olla myöhemmin. Lisäksi esiin nousi alueen eri ikäisten tarpeiden huomioiminen saavutettavuuden näkökulmasta. Toiminnassa onkin tärkeää huomioida eri ikäisten ja eri elämäntilaisessa olevien tarpeet ja mahdollisuudet saavuttaa toiminta. Myös paikan saavutettavuus täytyy olla hyvä muun muassa sijainniltaan ja esteettömyydeltään.

- toiminnan ajankohta: työssäkäyvä <-> eläkeläinen
- paikka

Tampereen palvelukortteli -konseptissa asuinalueelle voidaan tarjota esteetön lähiympäristö ja sujuvat, monipuoliset palvelut neljän tavoiteosa-alueen kautta.

Niistä yksi tärkeä on saatavuus ja saavutettavuus. (Tampereen kaupunki 2020, 34.)

Saavutettavuuden tarve vaihtelee kunkin henkilön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen valmiuden sekä eri ikäkausien mukaan. Ikääntyessä elinpiiri pienenee, jonka myötä asuinalueen lähipalvelut ja yleisen turvallisuuden tarve kasvavat huomattavasti. (Junnonen & Puhto 2013, 35, 71.)

Hyvässä lähiympäristössä ikääntyneillä on helppo liikkua ja tarpeeksi mahdollisuuksia sosiaalisiin kontakteihin (Junnonen & Puhto 2013, 44). WHO:n tarkistuslistalla on samat edellytykset eli ikäystävällisessä kaupungissa erilaisiin tapahtuma- ja toimintapaikkoihin on helppo päästä ja paikat ovat esteettömiä ja hyvin valaistuja. Saavutettavuuden kannalta myös tapahtumien aikataulujen tulee olla sopivat ikäihmisille. (Rajaniemi & Rappe 2020, 76.)

6.4 Tiedotus

Tiedotus on olennainen osa mitä tahansa toimintaa. Tiedotuksella kerrotaan mitä tapahtuu, missä ja milloin sekä kutsutaan ihmisiä mukaan. Ilman tiedotusta toiminnasta ei voi tietää, siihen ei voi osallistua eikä toimintaa siten ole olemassa.

Tampereen kaupungin osallisuus- ja yhteisöllisyysmallissa (2019) yhtenä periaatteena on tieto-osallisuus ja tiedon avoimuus. Mallin mukaisesti tiedon käytettävissä olevista palveluista ja osallistumisen yms. mahdollisuuksista tulee olla avoimesti ja helposti saatavilla. (Tampereen kaupunki 2019.)

Haastattelussa nousi esiin tiedottamiseen liittyen tärkeitä kohtia:

- vastuu tiedottamisesta
- alueen Facebook-sivu
- lehdissä tiedottaminen
- sähköpostijakelu

Tiedottamisen vastuu koettiin tärkeänä tekijänä monesta näkökulmasta ja se herätti monia kysymyksiä. Miten palvelukorttelin toiminnasta tiedottaminen hoidetaan? Kenelle voi ilmoittaa toiminnasta, tapahtumista, tilaisuuksista ja ideoista? Miten tieto saavuttaa alueen asukkaat ja toimijat? Voiko tiedotusta hoitaa kaikki, joilla on tiedotettavaa vai pitäisikö vastuu tiedottamisesta olla hallitusti yhdellä taholla.

Haastatellut päätyivät keskustelussa siihen, että vastuu tiedottamisesta on paras olla yhdellä taholla. Tiedottamisen vastuun todettiin sopivan palvelukorttelitoiminnan koordinaattoreille, joiden kautta tiedotus hoituu kokonaisuudessaan.

Jotta iäkkäät asukkaat voivat osallistua itseään koskevien asioiden suunnitteluun ja lähiympäristönsä toimintaan, he tarvitsevat tietoa osallistumismahdollisuuksista. Tiedon tulee olla selkeää sekä ymmärrettävää. Tietoa tulee tarjota niin kirjallisesti eri tavoin kuin henkilökohtaisesti neuvoen. Lisäksi tietoa tarvitaan monelta eri aihealueelta kuten muun muassa palveluista, tapahtumista, harrastusmahdollisuuksista ja asumisesta. (Rappe ym. 2018, 29.)

Haastatellut näkivät alueen Facebook -sivun perustamisen hyväksi kanavaksi tiedottamiselle, ja samalla alustaksi yhteisöllisyydelle. Se tavoittaisi tietyn osan alueen asukkaita ja toimijoita. Sivun hallinnointia suunniteltiin siten, että ylläpitäjät hyväksyisivät postaukset ennen niiden julkaisua. Tällöin vastuu pysyisi yhdellä taholla ja voitaisiin kontrolloida tiedottamisen sisällön pysyvän palvelukorttelin asioissa.

Facebook -sivun perustamisen lisäksi haastatellut toivat esiin tiedotuksen monikanavaisuuden tarpeen. Esiin tuli lehdissä ilmoittelu, koteihin jaettavan tiedotteet sekä sähköpostijakelu. Haastatellut pitivät tärkeänä myös tiedon luotettavuutta eli että tiedotettavasta asiasta pidetään kiinni eikä sitä peruta.

WHO:n ikäystävällisen kaupungin tarkastuslistan (liitteet 3 ja 4) mukaan tehokas perustason tiedottaminen tavoittaa kaikenikäiset kaupunkilaiset. Sen mukaan tiedottamisen tulee olla koordinoitua, säännöllisesti ja helposti saatavilla sekä ikääntyneitä kiinnostavaa. Tarkistuslistan mukaan tiedottamisessa tulee suosia helposti ymmärrettävää suullista tiedotusta. Painetun tiedon tulee olla tarpeeksi

isolla ja selvällä kirjasinkoolla painettuna, ja otsikko helposti luettavissa. Sekä suullinen että kirjallinen tiedottaminen tulee ylipäättään olla yksinkertaista ja ymmärrettävää. Puhelinpalveluissa on käytettävä rauhallista ja selvää ohjeistusta. (Rajaniemi & Rappe 2020, 71, 77-78.)

Haastatellut esittivät tiedottamisesta yllä luetellusti asioita, jotka olivat samoja kuin mitä WHO:n tarkistuslistalla oli. Osa asioista jo toteutuu ja toteutumattomat asiat tullaan huomioimaan jatkossa.

6.5 Osallistuminen

Haastateltavat tuottivat monipuolisesti toiveita ja tarpeita toiminnalle. Heiltä tuli ideoita ja ajatuksia toiminnoista mihin he haluaisivat osallistua. Kiinnostusta oli myös itse toimia ohjelman vetäjänä. Monipuoliset toiveet toiminnan sisällöstä tarjoavat osallistumisen mahdollisuuksia monelle, kun toiminnasta voi valita oman mielenkiinnon mukaan itselle sopivamman. Sama kiinnostuksen kohde tuo ihmisiä yhteen saman asian äärelle mikä rakentaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä ja osallistumista tarvitaan osallisuuden kokemuksen syntyyn.

Haastatellut esittivät toiminnan sisällöksi ja ohjelmaksi tai palveluntarpeeksi:

- kampaaja- palvelut
- vakuutus- ja lakiasioista tiedonsaanti
- ompelukoneen käyttömahdollisuus
- yhteiset bussimatkat eri kohteisiin
- kisakatsomot
- grillijuhlat
- leffapiiri, elokuvan jälkeen keskustelu
- alueen avoimet puutarhat
- lauluiltoja
- tietokilpailuja
- kädentaitojen ryhmiä, eri teemoja
- elävää musiikkia
- sukupolvirajat ylittäviä avoimia ovia
- tanssit

- kristillinen- / raamatullinen- keskusteluryhmä
- muita keskustelukerhoja

Haastatellut esittivät workshopissa monia ideoita, toiveita ja tarpeita toiminnan sisällöksi ja ohjelmaksi. WHO:n Ikäystävällisen asumisen -oppaassa monipuoliset aktiviteetit nähdään tärkeinä, jotta jokaiselle löytyy oman mielenkiinnon mukainen toiminta ja erilaisia mahdollisuuksia osallistua (WHO 2007, 44).

WHO:n tarkistuslistan osallistumisen sekä osallisuuden ja arvostuksen -teemojen alta löytyy monta samaa tekijää kuin tässä opinnäytteen osallistumisen pääluokassa:

- ✓ Aktiviteeteista ja tapahtumista on saatavilla riittävästi tietoa.
- ✓ Aktiviteetteihin ja tapahtumiin voi osallistua sekä yksin että muiden seurassa.
- ✓ Vaihtelevaa toimintaa vastaamaan eri ikäryhmien tarpeita.
- ✓ Ikääntyneille pidetään tilaisuuksia
- ✓ Erilaisia tarpeita palvelevia tuotteita ja palveluita on tarjolla yksityisellä ja julkisella puolella.
- ✓ Palvelujen henkilökunta on kohteliasta ja avuliasta.

Tavoite osallisuuteen on mainittu muun muassa laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (2012) sekä sosiaalihuoltolaissa (2014). Tavoite osallisuuteen on myös WHO:n Ikäystävällisen kaupungin kriteeri ja Tampereen kaupungin osallisuus- ja yhteisöllisyysmallissa sekä palvelukortteli -konseptissa.

Muisti- ja ikäystävällisen asuinymvähristön kehän mallissa (s. 18) osallistumisen nähdään mahdollistuvan toimintakyvyn vahvistuessa. Osallistuminen puolestaan lisää sosiaalisia kontakteja ja tukee sosiaalista toimintakykyä. Se taas tuo tunteen omaan lähiyhteisöön kuulumisesta ja yhteisöllisyyden lisääntymisestä. (Rappe ym. 2018, 25.)

Osallistuminen synnyttää osallisuutta, kun ihminen pääsee toimimaan aktiivisesti ja sitoutuneesti itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä vaikuttamaan nii-

hin. Osallistumista voikin siten sanoa ensimmäiseksi askeleeksi kohti osallisuutta. Toinen osallistumisen askel tuottaa osallistujalle myönteisiä joukkoon kuulumisen tunteita tullessaan hyväksytyksi yhteisön jäseneksi ja kuulluksi. (Moi-sio & Savolainen-Korjus 2018, 25; Rappe ym. 26-27, 32.)

Osallisuuden kokemuksen synty edellyttää yhteisöltä sen jäsenen huomioonottamista ja jäseneltä itseltään aktiivista mukaan tulemistä. Omaehtoinen toiminta ja suoriutuminen sekä aktiivinen osallistuminen on tärkeää. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 53–54.)

Yhteiskunnan rakenteita kehittämällä osallisuutta voidaan tukea ja henkilön mahdollisuuksia vaikuttaa lisäämällä voimavaroja (Rouvinen-Wilenius & Ahokas 2016, 11). Nämä toimet auttavat kehittämisessä passiivisesta kohteesta aktiiviseksi toimijaksi (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 11, 59).

Kuten edeltä on huomattavissa niin osallistumisen mahdollistavat erilaiset ja monipuoliset toiminnot ovat hyvin tärkeitä. Niiden myötä rakentuu tavoite palvelukorttelin osallisuuden vahvistamisesta ja yhteisöllisyydestä.

Tampereen kaupungin (2019) palvelukortteli -konseptissa alueen kaikkien toimijoiden toivotaan osallistuvan asuin- ja lähialueen kehittämiseen verkostomaisen yhteistyökumppanuuden kautta. Lisäksi osallisuutta voidaan edistää esimerkiksi alueverkostoilla ja asiakasraadeilla. (Tampereen kaupunki 2019.)

Alueen yhteinen tapahtuma

Teemoittelun viiden pääluokan lisäksi tarkastelussa on yksi workshopissa esille noussut idea. Tampereen kaupungin osallisuus- ja yhteisöllisyysmallin (2019) periaatteen mukaisesti näkemyksistä käydään aitoa keskustelua ja ollaan avoimia uusille ideoille. (Tampereen kaupunki 2019.)

Workshopissa nousi korostuneesti esiin ajatus alueen yhteisestä tapahtumasta.

Idea/ toive esitettiin workshopissa haastattelussa kolmeen eri otteeseen, jolloin siihen päätettiin tarttua saman tien.

alueen yhteinen tapahtuma(t) olisi kiva

Yhteinen tempaus alueelle olisi hyvä asia

tutustumispäivä palvelisi alueen asukkaita ja toimijoita

Loistavia ideoita ja innokkuutta oli niin paljon, että workshopin aikana sovittiin yhteisen tapahtuman järjestämisestä alueelle. Ajankohdaksi sovittiin kuluva kevät, toukokuu 2020.

WHO:n tarkistuslistan mukaan ikääntyneiden mielipiteet tulee ottaa huomioon yksityisten ja julkisten palvelujen kehittämisessä ja suunnittelussa. Sen mahdollistamiseksi järjestetään yhteissuunnittelua tasaveroisina kumppaneina. Rakentava vuoropuhelu onnistuu myönteisellä asenteella ja sopivilla menetelmillä. Suunnittelulle on tärkeää järjestää riittävästi aikaa ja rauhallinen tila. (Rajaniemi & Rappe 2020, 71-72.)

Tapahtuman ajatuksena oli yhdistää alueen asukkaat ja toimijat sekä tehdä palvelukorttelia tunnetuksi. WHO:n tarkistuslistan yhtenä kohtana on ikäpolvet yhteen tuovien tilaisuuksien ja tapahtumien järjestäminen säännöllisesti (Rajaniemi & Rappe 2020, 77).

Tapahtuman järjestämisen taustatyöt alkoivat jo workshopin aikana. Siinä sovittiin alustavasti rooleista: palvelukorttelin koordinaattorit olisivat päävastuussa tapahtuman koordinoinnista, ja yrittäjä veisi viestiä muille yrittäjille:

...yrittäjät osallistuu...

Asukkaat olisivat mukana antaen oman panoksensa tapahtuman järjestämiseen. WHO:n tarkistuslistan mukaisesti ikäystävällinen kaupunki tunnustaa ikääntyneiden aiemmat ja nykyiset ansiot ja saavutukset sekä heidän joustavat mahdollisuudet vapaaehtoistyöhön (WHO 2007, 3).

Yhdessä toteutettaisiin hyvä tapahtuma. Lisäksi kysyttäisiin mukaan alueen muuta verkostoa ja tarjottaisiin makkaranmyyntiä tuloja tarvitsevalle taholle. Myös tapahtuman muotoa, sopivaa paikkaa ja kellonaikaa sekä sisältöä ja ohjelmaa suunniteltiin. Paikaksi valikoitui palvelukampuksen viereinen puisto ja ajankohdaksi toukokuinen lauantaiamupäivä. WHO:n tarkistuslistan mukaan julkiset tapahtumat tulee suunnitella eri sukupolvien edustajille ja niiden suunnittelussa otetaan huomioon eri-ikäisten tarpeet ja mieltymykset (Rajaniemi & Rappe 2020, 76.).

toimijat voisi tulla kertomaan omista palveluista

Näin nopeasti tällaisen tapahtuman käyntiin lähteminen tarkoittaa halua tehdä ja osallistua, tehdä yhdessä, kaikille. Yksin tällaisia tapahtumia ei voi järjestää. Tällaisen tapahtuman järjestäminen kertoo myös halusta ja tarpeesta tehdä yhdessä, yhteisöllisesti yhteisölle. Se koetaan merkitykselliseksi.

Korttelit tarvitsevat koordinaattoreita, joilla on aito kiinnostus yhteisten tilojen ja toimintojen rakentamiseen ja ylläpitoon. Korttelien yhteiset tilat ja toiminta ei synny ilman aktiivisia toimijoita (Oosi ym. 2019, 48).

Parhaimmillaan asukkaita osallistetaan mukaan mahdollisimman varhain. Erilaiset yleisötilaisuudet, kuulemiset muilla tavoin sekä osallistamismenetelmät on koettu tärkeiksi. (Oosi ym. 2019, 48.) Ikäystävällisyyden vahvistamiseksi asuinalueilla tulee olla eri ikäryhmiä ja sukupolvia yhdistävää toimintaa ja yhteisöllisiä tapahtumia. (Rajaniemi & Rappe 2020, 71.)

Asukkaat ja alueen toimijat muodostavat yhdessä osallistavan yhteisön. Osallisuudella ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Osallisuuden mahdollistaminen luo alueelle yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta, yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä iästä, kulttuuritaustasta ja toimintakyvystä riippumatta. (Tampereen kaupunki 2019, 11.)

Osallisuutta voidaan edistää esimerkiksi alueverkostoilla ja asiakasraadeilla. Palvelukortteli -konseptissa kaikkien alueen toimijoiden toivotaan osallistuvan asuin-

ja lähialueen kehittämiseen verkostomaisen yhteistyökumppanuuden kautta. (Tampereen kaupunki 2019, 11.)

Tulosten perusteella tieto toiminnasta ja saavutettavuus vaikuttaa alueen asukkaan ja toimijan tulemiseen palvelukorttelin toimintaan. Palvelukorttelin monipuolinen sisältö/ ohjelma/ toiminta rakentaa mahdollisuuden yhteisöllisyydelle ja osallistumiselle. Niitä molempia tarvitaan osallisuuden kokemuksen syntyyn. Yhteisöllisyydelle, osallistumiselle ja osallisuudelle on tarve ja halu, ne ovat merkityksellisiä sekä alueen asukkaille että toimijoille. Osallisuus ja yhteisöllisyys eivät kuitenkaan synny pelkällä ohjelmalla ja tilalla. Jotta alueen asukas ja toimija saadaan osalliseksi yhteisöllistä Taatalan palvelukortteli -konseptia niin toteutukseen tarvitaan kokonaiskoordinoitua.

Oheisessa kuviossa (11) palvelukortteli tulosten perusteella kuvattuna.

Kuvio 11. Palvelukortteli (Kenttälä 2020)

7 POHDINTA

Tämän opinnäytteen tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla Taatalan palvelukortteli -konseptin jalkauttamista voidaan kehittää ja lähdettiin hakemaan vastausta tutkimuskysymykseen:

- Miten alueen asukkaat ja toimijat saadaan osallisiksi yhteisöllistä palvelukorttelia?

7.1 Tulosten tarkastelu

Tuloksien perusteella on nähtävissä, että Taatalan alueella on kiinnostusta palvelukorttelitoimintaan. Jo ensimmäiseen workshopiin oli mukavasti osallistujia. Työpaja tuotti monia hyviä ideoita ja paljon tietoa. Mielenkiintoista olisi ollut saada pidettyä vielä suunnittelut kaksi muuta työpajaa ja nähdä olisivatko ne tuottaneet uusia asioita aineistoon.

Tuloksista löytyi monta tekijää, jotka ovat tärkeitä koko palvelukortteli-toiminnan osalta. Ne kaikki varmasti huomioidaan toiminnan jatkossa. Tiedottaminen ja saavutettavuus ovat aivan kaiken toiminnan järjestämisen perusasioita. Ilman niiden huomioimista/ toteuttamista toimintaa ei käytännössä ole olemassa. Niiden nouseminen aineistosta esiin tarkoittaa sitä, että saavutettavuudesta ja tiedottamisesta tulee huolehtia mahdollisimman hyvin.

Tämän opinnäytteen yllättävin tulos, alueen asukkaiden ja toimijoiden kokema tarve palvelukorttelin toiminnan koordinoinnille oli hyvin mielenkiintoinen.

haasteena aika, jos moottori, lähtisi käyntiin niin olisi helpompi osallistua

Jos toiminnalle on ”moottori” niin osallistujia on niin alueen toimijoissa kuin asukkaissa. Toiminnan koordinointi on palvelukorttelin työntekijöille itsestään selvä asia. Haastatteluun osallistujille palvelukortteli -malli kuitenkin oli uusi, joten heille asia ei ollut itsestään selvä eikä todennäköisesti muillekaan alueen asukkaille ja

toimijoille. Toiminnan koordinointi on siis avaintekijä siinä, että alueen asukas ja toimija tulee palvelukorttelille ja osallistuu toimintaan. Ilman koordinointia ohjelmaa/ toimintaa olisi hyvin niukasti ja se olisi mahdollisesti jäsentymätöntä ja satunnaista. Tiedottamista ei välttämättä olisi tai se saattaisi kohdentua vain satunnaisesti sinne tai tänne jne.

Koordinointia voidaan toteuttaa eri menetelmillä ja siten rakentaa yhteisöllisyyttä ja osallisuuden prosessia. Esimerkiksi osallistumisen kynnystä on mahdollista madaltaa hyvällä ja aktiivisella tiedottamisella sekä kohtaavalla työotteella. Ammattitaitoinen koordinaattori saa luotua puitteet toiminnalle/ ohjelmalle, hoitaa tiedotuksen ja huomioi saavutettavuuden. Koordinaattorilla on taito ottaa osallistujat vastaan tervetulleesti ja luoda turvallinen ilmapiiri, jolloin tilaan ja toimintaan on helppo tulla ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Silloin on mahdollista kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Koordinaattorin rooli on avainasemassa toiminnan kokonaisuuden kannalta. Osallisuuden onnistumisessa tärkeä tekijä on aito dialogi asiakkaan ja työntekijän välillä (Kailio 2014, 61).

Erilaisia ohjelmia ja toimintoja toivottiin monipuolisesti. Kun niitä on tarjolla, niin niihin tulee osallistujia, mikäli tiedotus ja saavutettavuus ovat kohdillaan. Monipuolinen ohjelma ja sisältö rakentaa yhteisöllisyyttä. Sekä yhteisöllisyys että osallistuminen mahdollistavat osallisuuden prosessin käynnistymisen. Osallistuja voi ohjelmiin ja toimintoihin osallistumisen kautta kokea kuuluvansa yhteisöön ja sitä kautta kokea itsensä osalliseksi. Kokemus osalliseksi tulemisesta on aina yksilöllinen ja hyvin merkittävä ihmisen hyvinvoinnin kannalta.

Jakosen (2019) mukaan eläkeläiset tulisi entistä enemmän nähdä aktiivisena toimijana ja kuluttajana kuin passiivisina palveluiden tarvitsijoina (Jakonen 2019, 32). Havainto kertoo myös tämän opinnäytteen taustasta sekä palvelukortteli -konseptin ideasta. Tulisi ymmärtää, että ikääntyvä ihminen voi olla aktiivinen toimija, osallistuja ja tulla osalliseksi yhteisöä. Ettei ajateltaisi heitä passiivisina palveluiden tarvitsijoina kuten palvelukortteli -sana luo mielikuvan.

Jakonen (2019) toteaa, että palvelukortteli -mallilla on mahdollista vähentää eri ikäryhmien yksinäisyyttä. Se todettiin tavoittelemisen arvoiseksi asiaksi ja nähtiin palvelukortteli -mallin avulla saavutettavaksi. (Jakonen 2019, 19.) Haastatellut

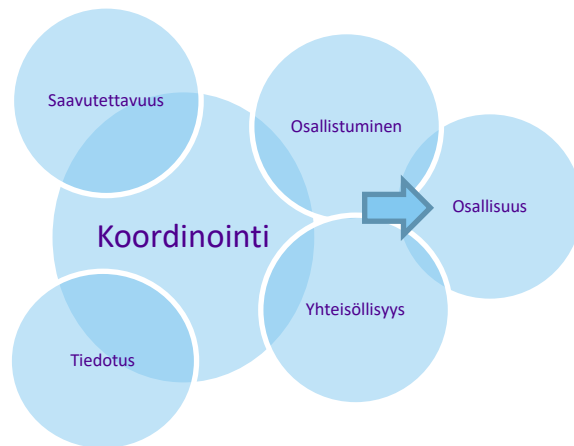
sanoittivat samalla tavalla: *ei tule lähdettyä yksin, se on musiikki ja urheilu, mikä ihmisiä yhdistää, jos on väkeä niin on kiva tulla, haluan tulla mukaan näyttämään omia töitäni*, mikä vahvistaa Jakosen (2019) opinnäytteen tulosta eli yksinäisyyden vähenemistä palvelukorttelitoiminnalla.

Kuten aiemmin tuli esiin ja tuloksista on huomattavissa niin osallistuminen, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä elinkaariasuminen ja ikäystävällisen kaupungin malli nivoutuvat yhteen. Alla olevasta kuviosta (10) on huomattavissa, miten elinkaariasumisen malli huomioi ihmisen koko elämänkaaren asumisen. Yksi sen keskeisistä tekijöistä on yhteisöllisyys. Ikäystävällisen kaupungin tarkistuslistan mukaisia piirteitä nousi esiin tuloksista useita ja niistä rakentuu puitteet ja raamit. Yhteisöllisyys syntyy paikallisista olosuhteista, ihmisten arjesta monipuolisine mahdollisuuksineen. Myös osallistumiseen tarvitaan sopiva ympäristö puitteineen, mitä luodaan elinkaariasumisen mallilla ja ikäystävällisen kaupungin periaatteilla. Osallistuminen puolestaan synnyttää osallisuutta, kun ihminen pääsee vaikuttamaan itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä toimimaan siinä aktiivisesti ja sitoutuneesti. Lisäksi osallistumisen kokemuksen syntyyn tarvitaan yhteisöllisyyttä.

Elinkaariasuminen	Ikäystävällinen asuinympäristö	Yhteisöllisyys	Osallisuus ja osallistuminen
<ul style="list-style-type: none"> • eri ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten asuminen koko elämän ajan samalla asuinalueella, jossa asumiseen, palveluihin sekä muihin arjen toimintoihin liittyvät tarpeet tyydyttyvät • tärkeää väestön ikääntyessä • yksi keskeinen tekijä yhteisöllisyys • koordinointi mahdollistaa 	<ul style="list-style-type: none"> • kaupungin rakenne, rakennukset ja palvelut ovat sellaisia, että ne sopivat ja ovat saavutettavissa kaikille, myös ikääntyneille ihmisille erilaisine tarpeineen • tukee itsenäisyyttä, aktiivisuutta ja hyvinvointia • kohtaamispaikkoja, erilaisia toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia • mahdollistaa alueen kaikkien asukkaiden osallisuuden • koordinointi tärkeää 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteiset arvot, yhteinen toiminta ja yhteenkuuluvuuden tunne • luottamus, tasa-arvoisuus ja vastavuoroisuus • syntyy ihmisten arjesta ja paikallisista olosuhteista • syntyy vapaaehtoisesti osallistujien omista tarpeista lähtien • tarvitaan osallisuuden kokemuksen syntyyn • koordinoinnin merkitys 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuminen synnyttää osallisuutta, kun pääsee vaikuttamaan itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä toimimaan siinä aktiivisesti ja sitoutuneesti • yksilöllinen kokemus tai tunne • toimintakyky ja toimintamahdollisuus • koordinoinnin merkitys

Kuvio 10. Yhteenveto (muokattu lähteistä Junnonen & Puhto 2013, 11-14, 16, 44; Rappe ym. 2018, 12, 21, 33; Moisio & Savolainen-Korjus 2018, 28; Raivio & Karjalainen 2013, 14.)

Tuloksista on johtopäätöksenä todettavissa, että alueen asukkaat ja toimijat saadaan osallisiksi yhteisöllistä palvelukorttelia toiminnan koordinoinnin kautta. Koordinointi pitää sisällään monikanavaisen tiedottamisen ja huomioi saavutettavuuden. Koordinointi mahdollistaa palvelukortteli -toimintaan osallistumisen monipuolisen ohjelman ja sisällön kautta. Monipuolinen tarjonta kokoaa ihmisiä yhteen samanlaisten mielenkiinnonkohteiden ympärille rakentaen yhteisöllisyyttä. Osallistumisen ja yhteisöllisyyden myötä ihminen voi kokea osallisuutta. Alla tulos kuviona (12).

Kuvio 12. Tutkimuksen tulos kuviona (Kenttälä 2020)

Palvelukortteli-konseptin tavoitteena on osallisuuden vahvistaminen. Tulosten perusteella se on mahdollista parhaillaan jalkautettavaan Taatalan palvelukortteliin. Sinne on rakennettavissa yhteisö monipuolisella ohjelman ja sisällön tarjonnalla, joka on alueen kaikkien asukkaiden ja toimijoiden saavutettavissa. Tiedottamisen kautta ihmiset osaavat hakeutua osallistumaan. Tämä mahdollistuu koordinoinnilla.

Opinnäytteen bonus -tuloksena workshop laittoi alulle yhteisen tapahtuman järjestelyyn. Se kuvastaa Taatalan alueelle lyhyessä ajassa rakentumaan lähtenyttä yhteisöllisyyttä, osallistumista ja osallisuutta, jota palvelukorttelin koordinaattorit luotsaavat.

7.2 Kehittäminen ja jatkotutkimus

Tämän opinnäytteen tavoitteena oli varsinaisen tutkimuskysymyksen lisäksi

kehittää palvelukortteli -konseptien jalkauttamista. Opinnäytetyö synnytti kehittämisideoita myös jo meneillään olevaan jalkauttamiseen, joten tässä kappaleessa on käsitelty niitä molempia.

Kehittämisideat nykyisen palvelukorttelin jalkauttamiseen

Opinnäytteen tulosten perusteella toiminnasta tiedottaminen koetaan tarpeelliseksi. Tiedottamisen tarve on tiedostettu jo jalkauttamisen alkaessa ja sitä on toki tehty. Sitä on tarkoitus lisätä ja ottaa käyttöön uusia välineitä. Workshopissa toivottiin some -tiedotuksen aloittamista ja se on otettu työn alle.

Samoin toiminnan saavutettavuudessa tullaan huomioimaan ikäihmisten osallistumisen lisäksi työikäisten osallistumisen mahdollisuus. Toiminnan sisällön tarpeista ja toivotuista ohjelmista on tarkoitus toteuttaa mahdollisimman monia toiveita. Palvelujen tarpeita ja niiden riittävyyttä olisi hyvä vielä kartoittaa laajemmin.

Jatkossa on tärkeä ymmärtää ja huomioida koordinoinnin merkitys, ja kehittää sitä osallistujan näkökulmasta. Aidon, hyvän dialogin sekä suhteen luominen koordinaattorin ja alueen asukkaan ja toimijan välille on merkittävä asia.

Toivottavasti palvelukortteli -konseptilla saadaan poikkeustilanteen päätyttyä jatkettua hyvin alkaneen aktiivisen yhteisön rakentumista alueelle. Sellaista, johon on turvallinen ja helppo tulla mukaan, ja joka antaa mahdollisuuden osallisuuden tunteen kokemiseen.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteen kokemukset ovat yksilöllisiä kokemuksia, samoin kuin yksinäisyyden tunteen väheneminen. Niitä on tutkittu paljon ja todettu niiden liittyvän toinen toisiinsa. Tämänkin palvelukortteli -konseptin yhteydessä asiaa täytyy tutkia alueen asukailta ja toimijoilta ennen kuin on mahdollista tehdä johtopäätöksiä siitä, että yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunne todella vahvistuu.

Jatkon kannalta on myös hyvä tiedostaa, että tutkimus kattaa ne aktiiviset ja innokkaat osallistujat kenelle osallistuminen on helppoa ja luontaista. Tämän tutkimuksen ja palvelukortteli -konseptin ulkopuolelle jää niin alueen asukkaita kuin

toimijoita. Kaikki eivät halua osaksi yhteisöjä. Onkin tärkeää tunnistaa, onko kyse ihmisen omasta halusta olla osallistumatta vai voimavarojen vähyydestä (Särkelä-Kukko, 2014, 48). Koordinaattori voi eri menetelmiä käyttäen pyrkiä saamaan myös ei-aktiiviset osallistujat mukaan toimintaan, jos kyse on voimavarojen vähyydestä. Tätä korostaa myös WHO:n tarkistuslista, jonka eräs tarkistuskohta on huomion kiinnittäminen syrjäytymisvaarassa oleviin ihmisiin (Rajaniemi & Rappe 2020, 76.)

Jatkotutkimusaiheena palvelukortteli -konseptissa olisi mielenkiintoista tutkia niin valtakunnallisesti kuin tämän opinnäytetyön alueen asukkaiden ja toimijoiden kokemuksia osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja yksinäisyyden vähenemisestä suhteessa palvelukortteliin. Myös WHO:n tarkistuslistan toteutuminen koko laajuudessaan olisi mielenkiintoista jatkotutkimuksen aihe.

Uusien palvelukortteli-konseptien jalkauttaminen

Tampereen kaupungin osallisuus- ja yhteisöllisyysmallissa tieto- osallisuuden tavoitteena on muun muassa avoimuus ja vuoropuhelu. Sen perusteella kaupungin oma tiedotus niin kaupungin sisäisesti eri toimijoille kuin ulkoisesti alueen asukkaille ja toimijoille olisi paikallaan palvelukorttelin toiminnan sisällä tapahtuvan tiedottamisen lisäksi.

Myös uusien palvelukortteleiden jalkauttamisessa on suositeltavaa aloittaa toiminnan kokonaiskoordinointi heti. Jo alusta saakka on hyvä kiinnittää huomiota koordinoinnin sekä alueen asukkaan ja toimijan väliseen hyvään dialogiin.

Jatkossa alueille, jonne palvelukorttelia suunnitellaan, olisi hyvä teettää tutkimus alueen asukkaiden ja toimijoiden palveluntarpeesta ennen toiminnan aloittamista. Palvelutarpeen tunnistaminen on olennaista, jotta tiedetään mistä alueen asukkaat ja toimijat hyötyvät, ja minkälaisia palveluita alueelle tarvitaan tukemaan omassa kodissa asumista (Jakonen 2019, 23). Kuten aiemmin on todettu niin alueen asukkaiden ja toimijoiden mukaan ottaminen varhaisessa vaiheessa luo hyvät lähtökohdat toiminnalle.

7.3 Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja yleistettävyyys

Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkijan tulee noudattaa rehellisyyttä, tarkkuutta ja yleistä huolellisuutta tutkimustyössä sekä tutkimustulosten esittämisessä (Vilkkä 2015, 76– 77).

Eettisyys

Tutkimuksen vastuullisissa ja oikeissa toimintatavoissa on kyse tutkimuksen eettisyydestä. Eettisyydessä on kyse myös tutkimuksen uskottavuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150.)

Koska kyseessä oli opinnäytetyö omaan työorganisaatioon ja omaan työhön liittyen huomioin sen opinnäytetyön eettisyyttä tarkasteltaessa. Olen tiedostanut siihen liittyvän eettisen ristiriidan. Pyrin toteuttamaan palvelukorttelin jalkauttamiseen liittyvän opinnäytetyön mahdollisimman objektiivisella ja neutraalilla tavalla, puolueettomasti ja suosimatta mitään seikkoja aineistossa (Hirsjärvi yms. 2016, 21).

Luotettavuus

Objektiivinen tutkimus on luotettava. Puolueettomassa tutkimuksessa tutkijan tulee ymmärtää haastateltavia ja tunnistaa vaikuttavatko hänen omat kokemuksensa haastateltavan kertomukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160.)

Ennen opinnäytetyön aloittamista pohdin pitkään, haluanko ja voinko tehdä sen omaan työhöni liittyen. Mietin, pystyisinkö olemaan objektiivinen ja vaikuttaisiko omat kokemukseni opinnäytetyön tekemiseen. Uskalsin ja halusin kuitenkin ryhtyä tekemään opinnäytteen sillä olin vasta aloittanut uudessa työssä, jota oltiin aloittamassa täysin tyhjästä. Minulla eikä työyhteisöllä ollut ehtinyt tulla kaava- maista työskentelyä tai oletuksia työstä. Meillä oli mahdollisuus, halu ja mielenkiinto olla täysin avoimena kaikelle. Meillä oli myös tarve saada tietoa työhön liittyen. Näiden pohdintojen myötä päätin lähteä tekemään opinnäytetyötä. Minulla ei ollut tarvetta saada tietynlaisia vastauksia eikä ohjailla haastateltavia/ haastattelua mihinkään tiettyyn suuntaan.

Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta on hyvin tärkeää, että kaikki tutkimuksessa esille nousseet asiat käsitellään tieteen hyviä käytänteitä noudattaen. En julkaise opinnäytetyössä mitään tietoja, mistä osallistujan voisi tunnistaa. Osallistujilta pyydettiin suostumus tutkimukseen osallistumiseen ja heille tuotiin esiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus.

Yleistettävyyys

Laadullinen tutkimus pyrkii tutkimuksen kautta kuvaamaan ilmiötä tai toimintaa. Se ei hae tilastollisia yleisyyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 97.) Tämä opinnäytetyö koskee vain yhtä palvelukorttelia ja aineiston keruu typistyi suunnitellusta kolmesta työpajasta yhteen. Palvelukortteli -konsepteja on erilaisilla malleilla erilaisissa ympäristöissä ja alueilla. Ne eivät ole suoraan verrattavissa toisiinsa, mutta niissä on tiettyjä samoja yhtäläisyyksiä.

Opinnäytetyön tuloksista löytyi yhtäläisyyksiä palvelukortteleista tehtyihin muihin opinnäytteisiin ja julkaisuihin. Tulokset täsmäsivät tutkitun asian osalta WHO:n ikäystävällisen kaupungin tarkastuslistan kanssa. Jos kaksi muuta työpajaa olisi ollut mahdollista pitää niin ne olisivat saattaneet lisäaineistolla vahvistaa yleistettävyyttä tai täysin kumota sen. Vaikka laadullinen tutkimus ei hae yleistyksiä niin nyt saatujen tuloksien perusteella niitä on tässä opinnäytetyössä todettavissa suhteessa muihin aineistoihin.

7.4 Palvelukorttelin tulevaisuus

Palvelukortteli -konseptin pilotin jalkauttaminen alkoi tammikuussa 2020. Jalkauttaminen on lähtenyt liikkeelle hyvin. Alueen asukkaat ja verkosto on ottanut uuden toiminnan ja toimijan hyvin vastaan. Palvelukortteli -toiminta ehti aloittamaan sekä jo olemassa olevan verkoston että uuden aloittavan verkoston yhdistämisen. Palvelukortteli sai hyvin tuulta alleen alueen asukkaiden osallistumisessa toimintaan. Monia uusia tulijoita lähti innolla mukaan toimintaan. Workshop tuotti monia hyviä, konkreettisia ideoita ja sisältöä toimintaan.

Opinnäytettä huhtikuussa 2020 kirjoittaessa Suomessa vallitsee poikkeustilanne ja valmiuslaki on käytössä. Tilanne Suomessa ja koko maailmassa muuttui aivan

yhtäkkiä, myös opinnäytteen tekemisen kannalta tilanne oli täysin ennakoimaton. Ideaalitulanteessa tähän opinnäytteeseen olisi saatu toteutettua kaikki suunnitellut kolme workshopia nyt toteutuneen yhden sijaan. Kun THL (Terveystieteiden tutkimuskeskus) ilmoitti ikäihmisten asumispalveluyksiköiden sulkeutuvan ulkopuolisilta kävijöiltä niin minulle konkretisoitui hyvin nopeasti sen merkitys niin varsinaisen palvelukorttelitoiminnan koordinoimisen kuin opinnäytetyöni kannalta; kahta seuraavaa suunniteltua workshopia en pääsisi toteuttamaan.

Pirkanmaan Senioripalvelut Oy:ssa nousi hyvin nopeasti esiin huoli palvelukorttelitoimintaa tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnista palvelukampuksen sulkeututtua sekä kehotuksesta +70-vuotiaiden olla kotona. Palvelukorttelin alueen asukkaissa poikkeustilanne on herättänyt pelkoa ja tuonut yksinäisyyttä sekä vaikeuttanut palveluiden saantia, kun palvelukorttelitoimintaan ei ole voinut fyysisesti osallistua. Verkoston tapahtumat peruutettiin ja palvelukampuksen esiintymiset sekä muu toiminta siirrettiin tulevaisuuteen. Halu ja toivo jatkaa yhteistyötä mahdollisimman pian jäivät kantavaksi voimaksi.

Palvelukorttelissa lähdettiin työstämään muita mahdollisuuksia toteuttaa sekä palveluohjausta että muita palveluja kuin tulla fyysisesti palvelukampukselle. Palvelukorttelitoiminta oli niin alkuvaiheessa poikkeustilanteen alkaessa, että säännöllisiä kontakteja alueen asukkaisiin ei ollut ehtinyt syntyä. Näin ollen esimerkiksi sähköpostijakelulistaa, jolla palvelukorttelin mahdollisia kävijöitä olisi voitu kontaktoida ei ollut ehditty luomaan. Sähköpostitse olisi voinut muun muassa lähettää esimerkiksi erilaisia ”aivojumppa” tehtäviä tai linkkejä live- musiikkituokioihin, jotka asumispalveluyksikön asukkaiden toimintana jatkuivat. Puhelinnumeroja oli taas kertynyt vain muutama, joten sekään ei sinällään tilannetta vienyt eteenpäin.

Pirkanmaan Senioripalvelut järjesti ravintolatoimintaansa siten, että palvelukorttelin ravintolaan tuli mahdollisuus ostaa ruokaa ”take away” -annoksina. Sen lisäksi palvelukorttelitoimintaa kehitettiin siten, että alueen asukkaille järjestetään parvekejumppaa- ja laulantaa, jossa toimintaa ohjataan ulkona ja alueen asukkailla on mahdollisuus osallistua ohjelmaan esimerkiksi parvekkeeltaan käsin tai ulkoa turvaetäisyyden päästä. Näistä kaikista on tiedotettu palvelukorttelin palve-

lukampuksen lähialuetta. Palvelukorttelin palveluohjausta on saatavilla puhelimitse, WhatsApp -sovelluksella tai Skype -sovelluksen kautta. Palveluohjauksen lisäksi saatavilla on kauppa-asiointipalvelua.

Poikkeustilanteen keskellä on ollut ilo ja kunnia huomata, miten nopeasti erilaisia korvaavia toimintoja ja tapoja kehitettiin. Niin nopeasti rakentui esimerkiksi parvekelaulannat ja -jumpat, nojatuolimatkat ja virtuaalirunokierrokset. On hienoa, että tekniikkaa on eikä sitä epäröity ottaa käyttöön vaan nimenomaan sitä käyttämällä toimintaa voitiin jatkaa monella tapaa.

Digitalisaation hyödyntämisessä on kuitenkin vasta raapaistu pintaa. Teknologia ja robotiikka kehittyy koko ajan ja niiden avulla palvelukorttelitoiminnassa on runsaasti mahdollisuuksia. Tämä poikkeustilanteen aika osoitti sen, että kannattaa lähteä rohkeasti kokeilemaan erilaisia tapoja tehdä. Se antoi hyvän pohjan lähteä kokeilemaan erilaisia digitalisaation, teknologian ja robotiikan mahdollisuuksia eikä varmasti paluuta täysin aiempaan ole vaan kehitteillä on uudenlainen digipalveluohjauksen maailma.

Toivottavasti palvelukortteli -konseptilla pystytään tarjoamaan ageing in place -mahdollisuus ja ikäystävällinen asuinympäristö Taatalan ja Koivistonkylän korttelin asukkaille, ettei asukkaiden tarvitsisi ikääntymisen vuoksi muuttaa pois omalta asuinalueeltaan.

Lopuksi voi todeta, että tämän opinnäytetyön hyötyjinä ovat asiakkaat suhteessa henkilökunnan lisääntyneeseen tietoon toimia heidän hyväkseen. Lisäksi opinnäytetyöstä hyötyi palvelua tuottava yritys, Pirkanmaan Senioripalvelut Oy. He saivat tutkittua tietoa tuottamastaan palvelusta.

LÄHTEET

Haapala, M. 2020. Tukea vanhenemiseen -suunnitelma painottaa ikääntyneen ihmisen toimijuutta. Tampereen kaupungin tiedote. Luettu 11.2.2020. https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2020/01/16012020_7.html

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Suoranta, P. 2016. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hynynen, R. (toim.). 2015. Palvelualueen ja ikäystävällisen asuinalueen kehittäminen. Ympäristöministeriö, Helsinki. Ympäristöministeriön raportteja 5/2015. Luettu 18.4.2020. <http://www.ym.fi/download/noname/%7B3EB1D152-BD19-4064-B1DD-F88B7B71E867%7D/10781>

Häkli, J., Vilkkio R. & Vähäkylä, L. 2015. Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet. Helsinki: Gaudeamus.

Innokylä. 2020. Työkalu- aivoriihi. Luettu 8.2.2020. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>.

Jakonen, A-P. 2019. Edellytykset asuin- ja hoivarakentamisen yhteismallille. Lahden ammattikorkeakoulu: Energia- ja ympäristötekniikka. Opinnäytetyö. Luettu 8.2.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/184987/Jakonen_Aarni-Pekka.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Junnonen, J. & Puhto, J. 2013. Elämänkaariasumisen kehittämisen lähtökohtia. Aalto-yliopiston julkaisusarja: TIEDE + TEKNOLOGIA 15/2013. Luettu 8.2.2020. <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11454/isbn9789526054308.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kailio, A-L. 2014. Kotona asuvien ikäihmisten osallisuus hyvinvointipalveluiden suunnittelussa. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunta. Pro-Gradu tutkielma.

Kananen, J. 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980.

Luoma, K., Rätty, T., Moisio, A., Parkkinen, P., Vaarama, M. & Mäkinen, E. 2003. Seniori-Suomi. Ikääntyvän väestön taloudelliset vaikutukset. Sitran raportteja 30. Helsinki: Edita Prima Oy. Luettu 10.4.2020. <https://media.sitra.fi/2017/02/27173305/raportti30-2.pdf>

Moisio, P. & Savolainen-Korjus, E. 2018. Kohti ikäystävällisempää Hervantaa. Ympäristöministeriön raportteja 5/2018. Helsinki: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto. Luettu 8.2.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160490/YMra_5_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro Oy.

Osallisuus- ja yhteisöllisyysmalli. Kaupunginhallituksen kehittämiskokous 10.6.2019. Tampereen kaupunki. Luettu 8.2.2020. [http://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_1062019/Tampereen_kaupungin_osallisuus_ja_yhteis\(98381\)](http://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_1062019/Tampereen_kaupungin_osallisuus_ja_yhteis(98381))

Oosi, O., Koramo, M. & Sadeoja, S. 2019. Ikääntyneiden palvelu- ja yhteisökorttelin toteuttaminen. Luettu 5.4.2020. <https://www.ara.fi/download/no-name/%7BC83D0C8D-2D10-4430-89BB-1934A15DAD21%7D/144203>

Pirkanmaan Senioripalvelut Oy. 2020. Tietoa meistä. <https://www.pirkanmaanse-rioripalvelut.fi/tietoa-meista/> Luettu 11.2.2020. <https://www.pirkanmaanse-rioripalvelut.fi/toimipisteet/taatala/>

Rajaniemi, J. & Rappe, E. 2020. Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa. Ympäristöministeriön julkaisuja 2 /2020. Luettu 18.4.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162050/YM_2020_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rappe, E., Kotilainen, H., Rajaniemi, J. & Topo, P. 2018. Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö. Ympäristöopas 2018. Ympäristöministeriö. Helsinki: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto. Luettu 18.4.2020. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161060/YO_2018_Muisti_ja_ikaystavall_asuminen_WEB.pdf

Ravio, H., Karjalainen, J. & Era, T. (toim.) 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuus- oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Luettu 10.4.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6>

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2014. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rouvinen-Wilenius, P. & Ahokas, J. 2016. Hyvinvointi-investoinnit osallisuuteen hyvinvointiyhteiskunnan rakennuspuina. Futura 35 (2016).

Rouvinen-Wilenius, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2011. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Järjestöt suunnan näyttäjinä. Terveysten edistämisen keskuksen julkaisuja 9/2011. Helsinki: Trio-Offset.

Siekkinen, P. 2016. Kotityöpajan mahdollisuudet Urjalan kunnassa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 11.2.2020.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/113572/Siekinen_Peteri.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sonne, N. 2019. Ikääntyvien asuinkerrostalo osana palvelukorttelia. Metropolian ammattikorkeakoulu: Rakennusarkkitehtuuri. Opinnäytetyö. Luettu 10.4.2020.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Suomalaisen Työn liitto. 2020. Luettu 10.4.2020. Yhteiskunnallinen yritys. <https://suomalainentyo.fi/yrityksille/yhteiskunnallinen-yritys/>

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa: Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.). Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaali-turvayhdistys Ry.

Tampereen kaupunki. 2019. Palvelukortteli -konsepti.

Tampereen kaupunki. 2019. Palvelukeskuspalvelun palvelukuvaus. Avo- ja asumispalvelut. Ikäihmisten palvelulinja.

Tampereen kaupunki, Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. 2020. Tukea vanhenemiseen. Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi ajalle 2020-2023. Luettu 11.2.2020. https://www.tampere.fi/material/attachments/uutiskeskus/tampere/t/q0PRltmNP/suunnitelma_ikaantyneen_vaeston_tukemiseksi_ajalle_2020-2023.pdf

Toimintakyvyn ulottuvuudet. 2019. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. Luettu 8.2.2020. <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vanhuspäätöslaki 28.12.2012/980.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. PS- kustannus: Jyväskylä.

Verma, I. 2017. Palvelukorttelit- asumisvaihtoehtoja ikääntyneille. Aalto-yliopisto-arkkitehtuurin laitos. Sotera-instituutti. Luettu 10.4.2020. <https://docplayer.fi/48062946-Palvelukorttelit-asumisvaihtoehtoja-ikaantyneille.html>

Verma, I. 2018. Asuinalueiden kehittäminen ikääntyneen väestön näkökulmasta. Aalto-yliopisto-arkkitehtuurin laitos. Sotera -instituutti. Luettu 10.4.2020. <https://docplayer.fi/107049725-Asuinalueiden-kehittaminen-ikaantyneen-vaeston-nakokulmasta.html>

World Health Organization. 2007. Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities. Luettu 18.4.2020. https://www.who.int/ageing/publications/Age_friendly_cities_checklist.pdf

World Health Organization. 2007. Global Age- friendly Cities: A Guide. Ageing and life course, family and community health. France. Luettu 18.4.2020.

https://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf

World Health Organization. 2020. Age- friendly world. Luettu 18.4.2020.
<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulupa

Olen saanut tiedon opinnäytteen tekemisestä TAMKin sosionomi YAMK- tutkintoon liittyen opinnäytetyön lähtökohdista ja tarkoituksesta.

Osallistun vapaaehtoisesti Kati Kenttälä opinnäytetyön toteutukseen. Olen tietoinen, että työpajan keskustelu kirjataan ja siitä, ettei tutkimukseen kerättyjä tietoja käytetä muihin tutkimuksiin kuin tähän kyseessä olevaan opinnäytetyöhön. Tutkijalla on vaitiolovelvollisuus eikä tutkija paljasta missään kohtaa tutkimusta haastateltavan henkilöllisyyttä. Haastateltavan yksityisyys on tutkimuksessa ensisijaista. Tutkija saa kuitenkin käyttää opinnäytetyössään suoria lainauksia haastattelutilanteista, mutta niin ettei haastateltavan henkilöllisyys ilmene missään kohdassa eikä muutenkaan vahingoita haastateltavan yksityisyyttä. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki työtä varten hankittu materiaali tuhoetaan.

Aika ja paikka _____

Haastateltavan _____ allekirjoitus _____ ja _____ nimenselvennys _____

Tutkimuksen _____ tekijän _____ allekirjoitus _____ ja _____ nimenselvennys _____

Liite 2. Workshopin runko

Palvelukortteli workshop 1 - Taatalan palvelukampus

Tutkimuslupa

Organisaation yleisesittely

Palvelukortteli

Palveluohjaus

Palvelukampuksen tilat

Ryhmähaastattelu

- mitä ajatuksia palvelukortteli -konsepti herättää?
- mitä toiveita teillä on palvelukorttelille?
- mitä tarpeita teillä on palvelukorttelille?
- mitä annettavaa teillä on palvelukorttelille?
- mitä tarvitsee olla, jotta alueen asukas/ toimija tulee palvelukorttelille?

Palvelukorttelin tilojen kiertäminen

Liite 3. WHO:n ikäystävällisen kaupungin tarkistuslista 2007.

World Health Organization

Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities

This checklist of essential age-friendly city features is based on the results of the WHO Global Age-Friendly Cities project consultation in 33 cities in 22 countries. The checklist is a tool for a city's self-assessment and a map for charting progress. More detailed checklists of age-friendly city features are to be found in the WHO Global Age-Friendly Cities Guide.

This checklist is intended to be used by individuals and groups interested in making their city more age-friendly. For the checklist to be effective, older people must be involved as full partners. In assessing a city's strengths and deficiencies, older people will describe how the checklist of features matches their own experience of the city's positive characteristics and barriers. They should play a role in suggesting changes and in implementing and monitoring improvements.

Outdoor spaces and buildings

- ☐ Public areas are clean and pleasant.
- ☐ Green spaces and outdoor seating are sufficient in number, well-maintained and safe.
- ☐ Pavements are well-maintained, free of obstructions and reserved for pedestrians.
- ☐ Pavements are non-slip, are wide enough for wheelchairs and have dropped curbs to road level.
- ☐ Pedestrian crossings are sufficient in number and safe for people with different levels and types of disability, with non-slip markings, visual and audio cues and adequate crossing times.
- ☐ Drivers give way to pedestrians at intersections and pedestrian crossings.
- ☐ Cycle paths are separate from pavements and other pedestrian walkways.
- ☐ Outdoor safety is promoted by good street lighting, police patrols and community education.

- ☐ Services are situated together and are accessible.
- ☐ Special customer service arrangements are provided, such as separate queues or service counters for older people.
- ☐ Buildings are well-signed outside and inside, with sufficient seating and toilets, accessible elevators, ramps, railings and stairs, and non-slip floors.
- ☐ Public toilets outdoors and indoors are sufficient in number, clean, well-maintained and accessible.

Transportation

- ☐ Public transportation costs are consistent, clearly displayed and affordable.
- ☐ Public transportation is reliable and frequent, including at night and on weekends and holidays.
- ☐ All city areas and services are accessible by public transport, with good connections and well-marked routes and vehicles.

PAGE 1

- ☐ Vehicles are clean, well-maintained, accessible, not overcrowded and have priority seating that is respected.
- ☐ Specialized transportation is available for disabled people.
- ☐ Drivers stop at designated stops and beside the curb to facilitate boarding and wait for passengers to be seated before driving off.
- ☐ Transport stops and stations are conveniently located, accessible, safe, clean, well-lit and well-marked, with adequate seating and shelter.
- ☐ Complete and accessible information is provided to users about routes, schedules and special needs facilities.
- ☐ A voluntary transport service is available where public transportation is too limited.
- ☐ Taxis are accessible and affordable, and drivers are courteous and helpful.
- ☐ Roads are well-maintained, with covered drains and good lighting.
- ☐ Traffic flow is well-regulated.
- ☐ Roadways are free of obstructions that block drivers' vision.
- ☐ Traffic signs and intersections are visible and well-placed.
- ☐ Driver education and refresher courses are promoted for all drivers.
- ☐ Parking and drop-off areas are safe, sufficient in number and conveniently located.
- ☐ Priority parking and drop-off spots for people with special needs are available and respected.

Housing

- ☐ Sufficient, affordable housing is available in areas that are safe and close to services and the rest of the community.
- ☐ Sufficient and affordable home maintenance and support services are available.
- ☐ Housing is well-constructed and provides safe and comfortable shelter from the weather.
- ☐ Interior spaces and level surfaces allow freedom of movement in all rooms and passageways.
- ☐ Home modification options and supplies are available and affordable, and providers understand the needs of older people.
- ☐ Public and commercial rental housing is clean, well-maintained and safe.
- ☐ Sufficient and affordable housing for frail and disabled older people, with appropriate services, is provided locally.

Social participation

- ☐ Venues for events and activities are conveniently located, accessible, well-lit and easily reached by public transport.
- ☐ Events are held at times convenient for older people.
- ☐ Activities and events can be attended alone or with a companion.
- ☐ Activities and attractions are affordable, with no hidden or additional participation costs.

- ☐ Good information about activities and events is provided, including details about accessibility of facilities and transportation options for older people.
- ☐ A wide variety of activities is offered to appeal to a diverse population of older people.
- ☐ Gatherings including older people are held in various local community spots, such as recreation centres, schools, libraries, community centres and parks.
- ☐ There is consistent outreach to include people at risk of social isolation.

Respect and social inclusion

- ☐ Older people are regularly consulted by public, voluntary and commercial services on how to serve them better.
- ☐ Services and products to suit varying needs and preferences are provided by public and commercial services.
- ☐ Service staff are courteous and helpful.
- ☐ Older people are visible in the media, and are depicted positively and without stereotyping.
- ☐ Community-wide settings, activities and events attract all generations by accommodating age-specific needs and preferences.
- ☐ Older people are specifically included in community activities for “families”.
- ☐ Schools provide opportunities to learn about ageing and older people, and involve older people in school activities.

- ☐ Older people are recognized by the community for their past as well as their present contributions.
- ☐ Older people who are less well-off have good access to public, voluntary and private services.

Civic participation and employment

- ☐ A range of flexible options for older volunteers is available, with training, recognition, guidance and compensation for personal costs.
- ☐ The qualities of older employees are well-promoted.
- ☐ A range of flexible and appropriately paid opportunities for older people to work is promoted.
- ☐ Discrimination on the basis of age alone is forbidden in the hiring, retention, promotion and training of employees.
- ☐ Workplaces are adapted to meet the needs of disabled people.
- ☐ Self-employment options for older people are promoted and supported.
- ☐ Training in post-retirement options is provided for older workers.
- ☐ Decision-making bodies in public, private and voluntary sectors encourage and facilitate membership of older people.

Communication and information

- ☐ A basic, effective communication system reaches community residents of all ages.
- ☐ Regular and widespread distribution of information is assured and a coordinated, centralized access is provided.

- ☐ Regular information and broadcasts of interest to older people are offered.
- ☐ Oral communication accessible to older people is promoted.
- ☐ People at risk of social isolation get one-to-one information from trusted individuals.
- ☐ Public and commercial services provide friendly, person-to-person service on request.
- ☐ Printed information – including official forms, television captions and text on visual displays – has large lettering and the main ideas are shown by clear headings and bold-face type.
- ☐ Print and spoken communication uses simple, familiar words in short, straightforward sentences.
- ☐ Telephone answering services give instructions slowly and clearly and tell callers how to repeat the message at any time.
- ☐ Electronic equipment, such as mobile telephones, radios, televisions, and bank and ticket machines, has large buttons and big lettering.
- ☐ There is wide public access to computers and the Internet, at no or minimal charge, in public places such as government offices, community centres and libraries.

Community and health services

- ☐ An adequate range of health and community support services is offered for promoting, maintaining and restoring health.
- ☐ Home care services include health and personal care and housekeeping.
- ☐ Health and social services are conveniently located and accessible by all means of transport.
- ☐ Residential care facilities and designated older people's housing are located close to services and the rest of the community.
- ☐ Health and community service facilities are safely constructed and fully accessible.
- ☐ Clear and accessible information is provided about health and social services for older people.
- ☐ Delivery of services is coordinated and administratively simple.
- ☐ All staff are respectful, helpful and trained to serve older people.
- ☐ Economic barriers impeding access to health and community support services are minimized.
- ☐ Voluntary services by people of all ages are encouraged and supported.
- ☐ There are sufficient and accessible burial sites.
- ☐ Community emergency planning takes into account the vulnerabilities and capacities of older people.

WHO/FCH/ALC/2007.1

© World Health Organization 2007. All rights reserved.

LIITE 4. WHO:n Ikäystävällisen kaupungin tarkistuslista

Ympäristö ja julkiset rakennukset

- Julkiset tilat ovat siistejä ja miellyttäviä.
- Puistoissa ja muilla ulkoilualueilla on tarpeeksi penkkejä, jotka ovat turvallisia ja hyvin hoidettuja.
- Jalkakäytävät ovat hyvin hoidettuja, esteettömiä ja ne on varattu ainoastaan jalankulkijoille.
- Jalkakäytävien pinnoite ei ole liukas. Käytävät ovat riittävän leveitä apuvälineitä käyttäville ja katukiveykset risteyksissä madallettuja.
- Suojateitä on tarpeeksi ja niitä pystyvät käyttämään eri tavoin liikkumisesteiset henkilöt henkilöt. Suojatiet erottuvat visuaalisesti tai äänen perusteella. Liikennevaloristeyksissä kadun ylittämiseen tarkoitettu aika on tarpeeksi pitkä.
- Saarekkeet vilkkaasti liikennöidyillä kaduilla, tarpeen mukaan yli- ja alikulkuja.
- Autoilijat antavat tietä jalankulkijoille risteyksissä ja suojateillä.
- Pyörätiet ja jalkakäytävät on erotettu toisistaan.
- Julkisten alueiden turvallisuuteen kiinnitetään huomiota hyvällä valaistuksella, poliisin partioinnilla ja yhteisötoiminnalla.
- Palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan ja pääsy niihin on esteetön.
- Ikääntyneille on erillisiä palvelujärjestelyjä, esimerkiksi erilliset jonot tai palvelutiskit.
- Rakennusten ulko- ja sisäpuolella on selkeät opasteet. Istumapaikkoja ja käymälöitä on riittävästi, hisseihin ja portaisiin on helppo päästä ja lattiamateriaalit ovat turvallisia.
- Julkisia wc:tä on tarpeeksi sisä- ja ulkotiloissa ja ne ovat siistejä, hyvin hoidettuja sekä helppopääsyisiä.

Liikenne

- Julkisen liikenteen maksut ovat kohtuuhintaisia ja selvästi näkyvissä.
- Julkinen liikenne on luotettavaa ja säännöllistä, myös yöllä, viikonloppuisin ja loma-aikoina.
- Kaikki kaupunginosat ja palvelut ovat saavutettavissa julkisen liikenteen avulla, yhteydet ovat hyvät sekä reitit ja kulkuneuvot on selvästi merkitty.
- Julkisen liikenteen ajoneuvot ovat siistejä, hyvin huollettuja, esteettömiä, ruuhkattomia ja niissä on istuimia, jotka on varattu vanhuksille ja liikuntarajoitteisille matkustajille.
- Vammaisille on tarjolla omia julkisen liikenteen ratkaisuja.
- Kuljettajat pysähtyvät pysäkeillä ja odottavat matkustajien istuutumista ennen liikkeellelähtöä.
- Julkisten liikennevälineiden pysäkit sijaitsevat sopivilla paikoilla ja ne ovat turvallisia, siistejä ja selvästi merkittyjä. Pysäkeillä on istumapaikkoja ja ne tarjoavat riittävän sääsuojan.
- Aikatauluista ja reiteistä on tarjolla kattavaa ja helposti ymmärrettävää tietoa.
- Rajallista julkista liikennettä täydennetään vapaaehtoisilla ratkaisuilla.
- Taksit ovat kohtuuhintaisia ja esteettömiä. Kuljettajat ovat avuliaita ja ystävällisiä.
- Tiet ovat hyvässä kunnossa ja hyvin valaistuja. Sadevesiviemärit ovat katettuja.
- Liikennevirrat ovat hyvin ohjattuja.
- Tiealueilla ei ole näköesteitä.
- Liikennemerkkit ja liittymät ovat hyvin näkyvissä ja hyvin sijoitettuja.
- Ajo-opetusta ja kertauskursseja tarjotaan kaikenikäisille henkilöille.
- Pysäköintialueet ovat turvallisia ja sopivasti sijoitettuja. Parkkipaikkoja on riittävästi.
- Invapysäköintipaikkoja on riittävästi ja niiden oikeaa käyttöä noudatetaan.

Asuminen

- Ikääntyneille on tarjolla riittävästi asuntoja, joissa asumiskulut ovat kohtuulliset. Asunnot sijaitsevat alueilla, jotka ovat turvallisia ja lähellä palveluita sekä muita asukkaita.
 - Edullisia kodinhoitoon ja huoltotöihin liittyviä palveluita on saatavilla riittävästi.
 - Asunnot ovat hyvätasoisia ja tarjoavat riittävästi suojaa ja turvallisuutta mukaan lukien asianmukainen lämmitys ja ilmastointi/viilennys.
 - Asunnon sisätiloissa ja kerrostalojen yhteisissä tiloissa on helppo liikkua.
-
- Kodin muutostyöt ovat mahdollisia ja kohtuuhintaisia. Palvelujen tarjoajat ymmärtävät ikääntyneiden tarpeet.
 - Julkiset ja yksityiset vuokra-asunnot ovat puhtaita, hyvin ylläpidettyjä ja turvallisia.
 - Vammaisille ja huonokuntoisille vanhuksille on tarjolla riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Asuntoihin on saatavilla tarvittavat palvelut.
 - Paikoillaan vanhenemisen mahdollisuus (ageing in place), riittävä tiedotus palveluista kotona asumista tukevista palveluista.
 - Ikäihmisten asunnot ovat yhteydessä ympäröivään yhteisöön ja asuinalueeseen

Osallistuminen

- Erilaisiin tapahtuma- ja toimintapaikkoihin on helppo päästä julkisilla kulkuneuvoilla. Paikat ovat esteettömiä ja hyvin valaistuja.
- Tapahtumien aikataulut sopivat ikäihmisille.
- Aktiviteetteihin ja tapahtumiin voi osallistua sekä yksin että muiden seurassa.
- Aktiviteetteihin ja tapahtumat ovat kohtuuhintaisia eikä niihin sisälly piilo- tai lisäkuluja.
- Aktiviteeteista ja tapahtumista sekä niiden esteettömyydestä ja liikenneyhteyksistä on saatavilla riittävästi tietoa.
- Vaihtelevaa toimintaa tarjotaan palvelemaan eri ikääntyneiden ryhmien tarpeita.
- Ikääntyneille tarkoitettuja tilaisuuksia pidetään julkisissa tiloissa kuten kirjastoissa, kouluissa, asukastuvilla, puistoissa ja kunnallisissa liikuntapaikoissa.
- Kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisvaarassa oleviin ihmisiin.

Arvostus ja osallisuus

- Ikääntyneiden mielipiteet otetaan säännöllisesti huomioon yksityisten ja julkisten palvelujen kehittämisessä ja suunnittelussa.
- Erilaisia tarpeita palvelevia tuotteita ja palveluita on tarjolla yksityisellä ja julkisella puolella.
- Palvelujen henkilökunta on kohteliasta ja avuliasta.
- Ikääntyneet ovat esillä tiedotusvälineissä ja heitä käsitellään positiivisesti ilman stereotypioita.
- Julkiset tapahtumat ja paikat suunnitellaan eri sukupolvien edustajille ja niiden suunnittelussa otetaan huomioon eri-ikäisten tarpeet ja mieltymykset.
- Ikääntyneet huomioidaan myös perheille suunnatuissa tilaisuuksissa.
- Kouluissa tarjotaan mahdollisuuksia saada tietoa ikääntymisestä ja ikääntyneitä ihmisiä on mukana koulujen toiminnassa.
- Ikäpolvet yhteen tuovia tilaisuuksia ja tapahtumia järjestetään säännöllisesti.
- Ikääntyneiden aiemmat ja nykyiset ansiot ja saavutukset tunnustetaan.
- Myös huonossa taloudellisessa tilanteessa olevilla iäkkäillä on mahdollisuus käyttää julkis-, vapaaehtois- ja yksityissektorin palveluja.

Yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä

- Ikääntyneille henkilöille on tarjolla joustavia mahdollisuuksia vapaaehtoistyöhön, johon liittyen tarjotaan koulutusta ja opastusta sekä kulukorvauksia.
- Ikääntyneiden työntekijöiden ominaisuuksia tuetaan ja hyödynnetään.
- Ikääntyneille tarjotaan joustavia ja kohtuullisesti palkattuja työtehtäviä.
- Iän perusteella tapahtuva syrjintä on kielletty henkilökunnan palkkaamisessa, irtisanomisissa, ylennyksissä ja koulutuksessa.
- Työympäristöjä voidaan muunnella liikkumisesteisten tarpeita vastaaviksi.
- Tuetaan ikääntyneiden ryhtymistä yrittäjiksi.
- Ikääntyneille työntekijöille tarjotaan tietoa eläköitymisen jälkeisistä mahdollisuuksista ja vaihtoehdoista.
- Julkisen, yksityisen ja vapaaehtoissektorin toimielimet kannustavat ikääntyneitä osallistumaan päätöksentekoon.

Tiedonvälitys

- Tehokas perustason tiedonvälitys tavoittaa kaikenikäiset kaupunkilaiset.
 - Tiedonvälitys on koordinoitua, säännöllistä ja tieto on helposti saatavilla.
 - Ikääntyneitä kiinnostavaa tietoa on säännöllisesti tarjolla.
 - Suositaan helposti ymmärrettävää suullista tiedonvälitystä.
 - Syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet saavat henkilökohtaista tiedonvälitystä.
 - Julkiset ja kaupalliset palvelut tarjoavat henkilökohtaista palvelua pyydettyäessä.
 - Painettu tieto on tarjolla tarpeeksi isolla ja selvällä kirjasinkoolla painettuna, otsikointi on helposti luettavaa.
-
- Suullinen ja kirjallinen tiedonvälitys on yksinkertaista ja ymmärrettävää.
 - Puhelinvastaajapalveluissa käytetään rauhallista ja selvää ohjeistusta, ja vastaajan viesti on mahdollista kuunnella uudestaan.
 - Ilmainen tai edullinen internetyhteys on tarjolla julkisissa paikoissa kuten kirjastoissa tai asukastuvilla.
 - Laitteissa kuten kännyköissä, radioissa, televisioissa sekä pankki- ja lippuautomaateissa on isot näppäimet ja kirjasinkoot.

Sosiaali- ja terveysterveyst

- Terveys- ja tukipalveluja on tarjolla riittävästi terveyden edistämisen, ylläpidon ja palauttamisen kannalta.
- Kotona tarjottavat palvelut sisältävät terveys- ja hoivapalveluja sekä kodinhoitoa.
- Sosiaali- ja terveysterveyst palvelujen sijainti on keskeinen ja ne on helppo saavuttaa eri kulkuvälineillä.
- Ikääntyneiden palvelukeskukset ja asunnot sijaitsevat lähellä palveluita ja alueen muuta asutusta.
- Ikääntyneiden käyttöön tarkoitetut rakennukset ovat turvallisia ja esteettömiä.
- Ikääntyneille on tarjolla helposti ymmärrettävää tietoa sosiaali- ja terveysterveyst palveluista.
- Henkilökunta kunnioittaa ikääntyneitä asiakkaita ja heidät on koulutettu ottamaan huomioon ikääntyneiden tarpeet.
- Taloudelliset esteet julkisten palvelujen käytölle on minimoitu.
- Kaikenikäisten asukkaiden tekemää vapaaehtoistyötä pyritään tukemaan.
- Kaupungissa on riittävästi hautausmaita ja niille on helppo päästä.
- Kaupungin turvallisuutta ja hätätilanteita koskevissa suunnitelmissa otetaan huomioon ikääntyneiden rajoitukset ja voimavarat.
- Palvelujärjestelmä on koordinoitu ja hallinnollisesti yksinkertainen.

Päivitetty alkuperäisestä suomenkielisestä julkaisusta: Hynynen, R. (toim.). 2015. Palvelualueen ja ikäystävällisen asuinalueen kehittäminen. Ympäristöministeriö, Helsinki. Ympäristöministeriön raportteja 5/2015.

Alkuperäinen versio: Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities. WHO 2007. (www.who.int/ageing/publications/Age_friendly_cities_checklist.pdf)

Lähde: Rajaniemi & Rappe 2020, 74- 78.